4 üncü kitap

GRÖNLAND'IN ŞARK SAHİLLERİNDE

Oğluma ve talebelerime

YAZAN:
Kuleli Askerî Lisesi Coğrafya Muallimi
M. Niyazi

TEFEYYÜZ KİTAPHANESİ
İSTANBUL
1933

Şirketi Mürettibiye Matbaası

Grönland'da bir Eskimo kızı.

1. – Grönland'ın şark sahillerinde.

Sayısız keşif seyahatlerinin hedefi olan şimal kutbu halledilmemiş birçok coğrafî meselelerden müteşekkil okadar sık bir çelenkle çevrilmiştir ki, oraya doğru yol alan her Expedition buzlu kutbun her vakit değişen ahval ve şeraiti dolayısile daima istikametini değiştirmeye mecbur olmuşsa da, gene bir hayli malûmatla yüklü olarak geri dönmüş ve her nekadar son zamanlara (1908) e kadar kutup noktasına varamamışsa da gayet itinalı çalışmalar, İlmî ve fennî tetkikler sayesinde kutbî menatık hakkında mevcut olan malûmatımızı birkat daha arttırmıştı.Nitekim 1869–1870 yılmda meşhur Alman coğrafyacılarından August Petermann'ın himmet ve gayretile teşkil edilen Alman Seferî Heyeti bunlardan biridir. Bu seferî heyet dünyanın en büyük adası ve Eskimoların vatanı olan Grönland'ın şark sahillerinin büyük bir kısmını keşfetmek şerefini kazanmıştır.

Bir ada olduğu ancak son zamanlarda Amerikalı Peary tarafından tesbit edilen Grönland keşfini ve ilk iskânını Norveçlilere medyundur. Norveçliler 10 uncu asırda buraya geldiler ve adanın garp sahillerindeki kolonilerini 14 üncü asra kadar inkişaf halinde muhafaza ettiler. Keza onuncu asırda hıristiyanlık ta Norveç'ten Grönland'a intişar etmiş ve 1126 yılından Reforme devrine kadar birçok piskoposlar Norveç'ten Grönland'a gönderilmiştir. Bu eski asırlar esnasında Grönland ile İslanda ve Norveç ara-

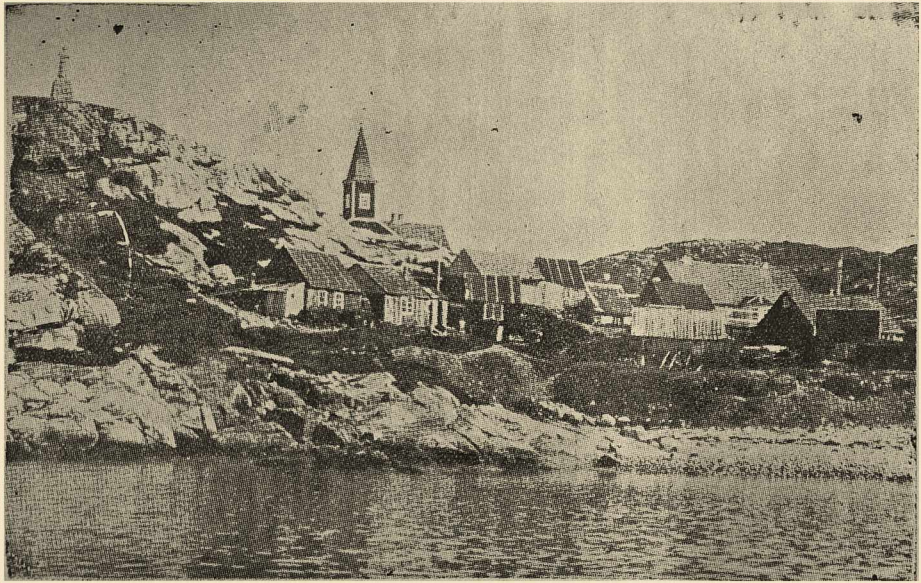

Cenubî Grönland'm merkezi, Codthaab.

sında gayet faal gemi münakalâtı vukua gelmekte idi. Lâkin 13 uncu asırdan itibaren Norveçliler müstemleklerini kaybedince, bu münasebet azalmaya başlamıştı ve nihayet 15 inci asırda Grönland'm medenî âlemle irtibat ve mûnasebti tamamile kesildi. Ancak aradan bir asır geçtikten sonra, yani 16 mcı asırda şimal kutbu nevahisi keşfolunmağa başlayınca dünyanın en büyük adası olan Grönland ta parça parça malûm oldu.

17 inci asırda Alman ve Norveç balıkçıları baline balığı avlamak maksadile sık sık Grönland sahillerine gitmeğe başladılar. Fakat gerek balıkçılar ve gerekse keşif heyetleri hep Grönland'm garp sahillerine giderlerdi. Çünkü adanın şark sahilleri şimal kutbunun buzlarını taşıyan bir akıntı tarafından yalandığı için sanki emin bir kale arkasında imiş gibi hiç varılamaz his ve kanaatini veriyordu. Fakat 18 inci ve bilhassa 19 uncu asır esnasında coğrafî keşfiyat buraya da adımını muzafferane attı. Alman Seferi heyetinin muvaffakiyetli keşfiyatı kutup mıntakasını keşfe giden birçok Expedition lan Grönlandm şark sahillerine doğru çekti. Bugün denilebilir ki, Grönland'm şark sahilleri tamamile malûm olmuş gibidir.

Alman Expedition'u 15 Temmuz–1869 da iki gemi (biri buharlı Germanya,diğeri yelkenli Hansa) ile Bremerhafen'den hareket etti. Fakat daha temmuzun ortalarına doğru her iki gemi kutup buzlarının bulunduğu sahanın kenarına varınca biribirlerinden ayrıldılar, Germanya Grönland'm şark sahiline kadar ilerlemeğe muvaffak oldu; 5 Ağustos – 1869 da karaya yanaştı ve 12 Ağustosta 75°,17,inci şimal arzına vardı. Fakat buzlar daha ileri gitmesine mâni oldu.

Bunun üzerine önce Şanon adasının cenup taraflarına çekildi ve orada İlmî tetkiklerine başladı. Aynı zamanda bu adada, o zamana kadar Grönland'm şark sahillerinde bulunduğu bilinmiyen misk öküzlerine de tesadüf etti. Fakat buzlar gittikçe gayrimüsait bir şekil almağa başlayınca Germania vapuru Sabin adasının cenup tarafında küçük bir limanda kışlamağa mecbur oldu ve sonbahar fırtınaları buzlan harekete getirmediği için burada tam on ay kaldı. Kâşifler kızaklar ve kayıklarla keşfe çıkarak henüz insan ayağı basmamış birçok sahil mıntakalarını tetkike koyuldular.

Germania kışlamak için kendisine mükemmel bir liman intihap etmişti. Çünkü limanın önünde yükselen dağlar gemiyi kudurmuş ve çılgın şimal rüzgârlarına karşı mahfuz bulunduruyordu. Yüzücü buzların hücum ve istilâsına maruz kalmıyordu. Gerek kaptan Koldwey'in ve gerekse diğer dört âlim arkadaşı Dr. Börgen, birinci mülâzım Payer, Dr. Copeland ve Dr. Pansch'in dikkat ve ihtimamları sayesinde bu on aylık kışlak hayatı Germenia limanında gayet hoş geçti.

Erzakın büyük bir kısmı civardaki Sabin adasına münasip bir yere yerleştirildi ve biri Astronomi'ye, diğeri Meteorologie'ye ait olmak üzere iki rasat merkezi tesis edildi. Germania kalın bir çadırla örtüldü ve bunun üzerine bir de yosun tabakası kondu. Fakat bütün bunlara rağmen gene karlar günlerce devam eden fırtınalar esnasında en ufak yarık ve deliklerden bile sızarak güverteyi bir ayak boyu yüksekliğinde bir tabaka halinde örttüler. Kamaralar; keçeler, yünlü kumaşlar ve yelken bezlerile kaplandı, güvertenin altındaki koridorlara bir vantilation kon-

du ve ayni zamanda civardaki sahillerden fışkıran derelerden içilecek su temin edildi. Geminin etrafı kalın buz tabakalarından müteşekkil bir set ile çevrildi.Keza rasat merkezlerine giden yolların etrafında da buzdan bir çit yapıldı. Bundan başka hem meddin irtifamı müşahede ve tetkik eylemek ve hem de vukua gelecek bir yangını hemen akabinde söndürmek için buz tabakasında daimî surette bir delik açık bulunduruluyordu. Bunun nekadar isabetli bir tedbir olduğunu kışın kamarada çıkan bir yangın parlak bir surette ispat etmiştir.

Birinciteşrin ayına kadar süren bütün bu hazırlıklar esnasında hava gayet lâtif ve berraktı. Sonra yavaş yavaş donlar başladı, günler kısaldı. Birinci teşrinin 6 inci günü güneş kayboldu ve Üç ay devam eden kutup gecesinin sırlı etekleri Germania vapurile 17 tayfası üzerine çöktü. Gemiciler tekrar oriahk aydınlanıncaya kadar vakitlerini kısmen geminin içinde ve kısmen de haricinde geçirdiler. Birkaç befa fırtınadan yıkılan ve beyaz ayıların tasallûtuna maruz kalan rasat merkezlerine ait hizmetler ve diğer İlmî müşahedeler için mesai saatleri tanzim olundu. İşte böyle muntazam bir program dahilinde hareket olunması ve herkesin uhdesine düşen vazifeyi hakkile ifa etmesi sayesindedir ki gemide çıkan bir yangın yukarıda söylediğimiz veçhile, tam vaktinde görülerek söndürülmüştür. Tayfaları meşgul etmek için Germania âlimleri bir denizci mektebi tesis ettiler, bu mektepte denizcilik, coğrafya, heyet ve fizik dersleri verilmeğe başlandı. Hiç şüphe yoktur ki, kutup seyahatine çıkan bu Alman gemisinden başka hiçbir geminin kamara ve salonlarında + ve + den, kuvvetlerden,

düstur ve kaidelerden bu kadar çok bahsedilmemiştir. Hatta bir de "Şarkî Grönland„ isminde bir gazete bile neşrolunmuştur; bu gazetenin yazıları el ile yazılır ve her on beş günde bir neşredilirdi. Gazetenin başlıca mündericatı her türlü mizahî yazılar» şiirler, ve resmi tebliğlerden vesaireden ibaretti.Ve uzun süren kış gecesi esnasında tayfaların eğlenmesine ve vakit geçirmesine çok yardım ediyordu. Noel yortusunda marangoz sun'î bir çam ağacı yaptı ve bu ağacın yapraklarını karlar altında yetişen "andromeda„ların taze ve yeşil sürgünlerde gayet lâtif bir surette süsledi. Keza "Sylvester„ gecesi de şarap, musiki, dans ve şarkı ile karşılandı.

3 Şubat - 1870. te büyük bir sevinç ile selâmlanan güneş tekrar göründü, ve çok geçmeden tamamile gündüz olmuş ve gözleri yoran gaz lâmbasına lüzum kalmamıştı. Fakat diğer taraftan gemide geçen rahat ve asude hayat ta nihayete ermiş ve yeniden faaliyet başlamıştı. Tayfalar, cesaretlerini, azım ve sebatlarını sıkı bir imtihandan geçirecek olan kızak seferleri için kısım kısım ayrıldılar. Issız ve tenha bir sahilde kızakları çekecek köpek yahut ren geyikleri bulmak tabiî imkân haricinde idi; binaenaleyh tayfalar eşya ve erzak yüklü kızakları bizzat çekmeğe ve "Eisberg„ lerle buz tarlaları üzerinde sürükleyip götürmeğe mecbur oldular. Bununla beraber Alman seyyahları tamamile meçhul bir mıntakada böyle beş kızak seferi yaparak takriben iki bin kilometrelik bir yol aldılar. Bu güç ve meşakkatli seferler esnasında yolcuları en çok kar fırtınaları ürkütüyordu. Çünkü bir kızak seferine iştirak edenleri ekseriya dar çadırları içinde günlerce hapsediyor ve böylece vaktin

kaybolmasına sebebiyet veriyordu, hele erzakın azaldığı zamanlarda bu fırtınalar seyyahlar için büyük bir tehlike teşkil ediyordu.

Bütün gün yürüyüş yapıldıktan sonra, ekseriya karanlık basınca, ya sahilde, yahut buz sahası üzerinde müsait bir yer aranarak kamp kurulurdu. Küçük kar yığınları ayakla bertaraf edilir, sivri uçlu buz kütleleri ise güçlükle uzaklaştırılır, bazı kere de çadır iplerini bağlamak için daha büyük buz kütleleri yüzlerce adım uzaklardan güçlükle sürüklenip getirilirdi.Fırtına esnasında ve–20° soğuklarda böylece uğraşıp didinmek cidden pek büyük bir fedakârlıktı ! Yatak torbası çadırın içerisine serilip yayıldığı, eşyalar düzeltildiği, aşçı tencereleri temizlemek üzere kar parçalarile doldurulduğu ve akşam erzakı dağıldığı bir sırada gittikçe şiddetini arttıran soğuğun tesirinden adeta donmuş bir bale gelen diğer taifeler de çadıra gelip girerlerdi. Çadırın kapısı ve açık yerleri kancalarla tutturulur ve artık gece için hazırlığa başlanırdı.

Donup çoraplara yapışan çadır bezinden yapılmış sert çizmeler yastık vazifesini görürdü, tayfalar çizmelerini ellerile, uğuşturarak yumuşatır, ve güçlükle onları ayaklarından çıkarırlardı. Sonra çoraplarını da soyar ve üzerindeki karlarla buzları bıçakla kazır ve yegâne sıcaklık kaynağı olan vücutlarının gırizî hararetile kurunmak için onları göğüslerinin üzerine korlardı. Ve nihayet hepsi yatak torbasının içerisine girer ve üşümemek için biribirlerine sokulur ve daracık bir yerde sıkışarak akşam yemeğini beklerlerdi. Rüzgâr çadırın kanatlarını sıkıştırdıkça tayfaların yeri bir kat daha daralırdı, kar tanecikleri bir iğne de-

liği kadar küçük menfez ve deliklerden bile nüfuz ederek içeri girer ve tıpkı un makinesinden dökülen un gibi yatak torbasının üzerine dökülürdü. Hattâ okadar ki çok defa yatak torbası üzerinde kalın bir tabaka teşkil eden karları bıçakla kazımak mecburiyeti hâsıl olur, fakat gene karlar teşekkül ederdi. Bazan da çadırın içerisinde sühunetin artmasile karlar erir ve gemiciler ta iliklerine kadar ıslanırlardı. Birbirlerine ziyadesile sokulup sıkışan, çömelen ve donmuş ellerile eldivenlerini, yahut çoraplarını düzelten, sakallarında buz tanecikleri sallanan, yüzlerini ve gözlerini, vücutlarının her tarafını sımsıkı saran bu arkadaşlar, donmuş elbise parçaları ile çizmelerin karmakarışıklığı içinde belâhete yakın bir lâkaydilikle akşam yemeğini beklerlerdi. Bazan tencere sızar, ispirto dökü-; lür,ve çadırda yangın tehlikesi baş gösterirdi. Aşçı mütemadiyen şikâyet eder durur, don tutan parmakları bugün yanar, yarın başka bir yeri incinir; fakat ne yapsa gene tenkide uğrardı.Buna da sebep hep midelerin acıkması idi. Herkes büyük bir sabırsızlıkla yemeğin pişip kurtarılmasını beklerdi; soğuktan titreşerek büzülen gemicilerden biri Aşçı Peter, galiba ispirtonun içine kar attın!- diye haykırır, Peter de: "Hele ağzını tut bakalım! Hâlâ sen beklemeği öğrenmedin mi?„ cevabını verirdi.

Bütün yenecek şeyler donmuş, taş kesilmişti, et konserveleri yahut jambonlar baltalarla parçalanır, herkes yürüyüş esnasında yemek üzere hissesine düşen tereyağını hiç tereddüt etmeden yeleğinin cebinde taşırdı. Çünkü caket, yelek ve pantolon ceplerinde bile termometre – 6° : – 10° u gösterirdi.

Velhasıl iki saat sonra akşam yemeği biter ve

büyük bir iştahla ve mümkün olduğu kadar sıcak sıcak yenirdi. Yemek pişerken hâsıl olan buğu ile gemiciler biribirini göremiyecek bir hale gelirlerdi; çadırın kanatları tamamile ıslanır, elbiselerin ıslaklığı bir kat daha artar, fakat dumanın dışarı çıkması için çadırın kapısı biraz açıldı mı derhal içeri karlar hücum eder, yemek piştikten sonra da herşey buz kesilir, yahut kalın bir kar tabakasile örtülürdü.

Kuru sebze ile pişmiş sığır etinden ihzar edilen az miktardaki çorba mütemadiyen artan açlığı teskin edemiyor ve binaenaleyh hem açlığı ve hem susuzluğu unutmak için uyumaktan başka bir çare kaimi yordu.

Nihayet aşçı da tencerenin dibini kazıdıktan sonra gelir, torbanın içerisine girip arkadaşlarının yanına sokulurdu. Artık hepsi torbanın içinde, kesafet azamî haddini bulurdu. Yatarken yalnız bir tarafa yatılırdı, yani bugün sola, yarın sağa; hususî bir şekilde, meselâ sırt üstü yatmak hemen şikâyeti mucip olurdu. Keza umumu rahatsız eden her kımıldanış ta derhal protesto edilirdi. Adeta sekiz kişiden tek bir külçe vücuda gelirdi !

Sabahleyin saat 5 te tekrar kalkılır, kahvenin içerisine ekmek kırıntıları karıştırılarak bir lapa haline getirilip içilirdi. Donmuş çizmeler el ile yumuşatılır, kıvrımları arasında ve içlerindeki karlar bertaraf edilir, keza tamamile katılaşıp sertleşmiş olan çadır da yumuşatılır, iğilip bükülerek üzerine vurulurdu. Aynı veçhile yatak torbası da yumuşatdırdı. *İncimat* sebebile hergün ağırlığı biraz daha arttığı için yatak torbasına lâtife olarak "deniz aygırı„ adı takılmıştı. Gemicilerin giymiş oldukları fokbalığı deri-

sinden yapılmış olan ıslak elbiseleri açık havada derhal donar ve üstlerindeki kılların üzerinde sert buz billurları teşekkül ederdi. Gemiciler bıçakla rendelenmiş kar parçalarile yüzlerini, gözlerini uguşturur ve yıkarlardı; suyun olmaması dolayısile başka suretle yüz yıkanmasına imkân yoktu. Çadır ve kızaklar kar yığınları arasından çıkarılır ve nihayet iki saat içinde herkes kızak çekmeğe mahsus iplere sarılırdı. Gece kamplarında çekilen azap ve işkenceden kurtulmak için gemiciler kızak çekmek zamanını büyük bir tahassürle beklerlerdi.

Böyle bir kızak seferinin nihayetine kadar mahrukatın kifayet etmesi şüphesiz bir bahtiyarlıktı. Gemiciler erzakları bitince henüz avladıktan misk öküzlerinin sıcak etlerini çiğ çiğ yemeği âdet etmişlerdi. Yaşamak için ekmek kırıntılarile karışık kılları, battaniyelerin yünlerini» biber ve ardıç ağacı meyvalarını yemekten asla tiksinmezlerdi.

Sahil boyunca yapılan kızak seferlerine temmuz ayı ortalarına kadar devam edildi ve 77° inci şimal arz dairesine kadar varıldı. Fakat kutup buzları harekete gelince Germania kış kampından kurtulmak çarelerini araştırmağa başladı. Şimale doğru ilerlemek imkânı bulunamayınça seferi heyet gemi yolculuğunun mütebaki zamanında sahilin diğer kısımlarının keşfile uğraştı; ve bu esnada Grönland'm içerisine derin bir surette sokulan çok cazip ve çok muhteşem tabiî manzarasile Alpların en romantik manzaralarına rekabet eden Franz-Joseph Fiyonnı keşfetti. Fakat sonra kazanı sakatlandığından Germeniz keşif seyahatine devam edemedi ve ancak taliin bir lütfü mahsusu olmak üzere yeni keşfedilen Fiyordan buhar

kuvvetinin bakıyetile çıkmağa muvaffak oldu. 17 ağustosta ana vatana dönmek üzere demir alıp hareket etti. Bankizlr arasında iki gün süren çok meşakkatli ve heyecanlı bir yolculuktan sonra gemiciler açık ve serbest denizin buz kütlelerini döven dalgaların uğultusunu tekrar duyunca tasavvur olunamaz derecede sevindiler. 10 eylülde Germania salimen Weser nehrine vardı ve 11 eylülde tekrar gidiş noktası olan Bremerhaven limanına gelerek demir attı.

2. Beyaz ayıların muhasarası.

Germania tayfaları kışlaklarında bulundukları sırada misk öküzünden – ki korkunç bir manzara arzetmekle beraber zoologie noktai nazarından koyun cinsine mensup olduklarından zararsız hayvanlardır –-, maada ren geyikleri avlamaktan da pek boyanırlardı. Grönland'ın şark sahilleri tamamile gayrimeskûn olduğundan bu hayvanlar kendileri için yabancı olan insanlardan zerre kadar ürkmezler ve çok defa "sanki beni avla!„gibi avcıların üzerine doğru gelirlerdi. Hattâ sık sık vapurun etrafında dolaşan tilkiler bile okadar munis idiler ki, tayfalar onları okşadıkları halde kaçmazlardı.

Fakat beyaz ayıların etraf ve civarlarda sık sık dolaşması dikkat nazarı celbetmeğe ve kış ilerledikçe tehlikeli bir vaziyet arzetmeğe başlamıştı. Germanianın mürettebatı bu yırtıcı hayvanın, evvelce zannolunduğu gibi, asla kış uykusuna yatmadığını yakından tetkike bol bol imkân ve fırsat buldular. Bu davetsiz misafirler gün geçtikçe, içerisinden burunlarına her türlü güzel kokular gelen vapurun yakınında sık sık dolaşmağa başladılar.Ve nihayet bir zaman geldi ki. Germania vapuru bu tehlikeli hayvanlar tarafından muhasara edildi ve hiçbir kimse yalnız başına gemiden dışarı çıkamaz oldu.

İkîncikânunun 13 üncü günü idi, üğleden evvel tayfalar mutat veçhile dışarda bazı işlerle meşgul oluyor ve dolaşıyorlardı. İçlerinden Klentzer adlı bif

tayfa etrafı seyretmek üzere yakındaki Germinia tepesine gitmişti. Tepenin üstüne çıkınca bir kayanın üzerine oturup durgun ve berrak havada dalgalanarak akisler yapan güzel bir memleket şarkısı söylemeğe başladı. Biraz sonra tesadüfi olarak başını arkaya çevirip baktı, bir de ne görsün? Bir kaç adım ötede büyük bir beyaz ayı duruyor ve korkunç nazırlarla kendisine dikmiş bakıyordu.

Tayfa, soğukkanlı ve cesur, fakat o nisbette de kuvvetli bir adamdı, elinde silâhı olsaydı bu vaziyet onun için hiçbir teklike teşkil etmezdi; bahusus ki, ayı mükemmel bir hedef teşkil ediyordu, atılacak bir kurşun derhal ona isabet ederdi. Fakat Klentzer tamamile silâhsızdı, hattâ üzerinde tek bir bıçak bile yoktu.

Anlaşılmaz bir mesele, değil mi ? Daha birkaç gün evvel vapurun yanı başında bir ayının dolaştığı görülmüştü! Buna rağmen Klentzer silâhsızdı. Bundan anlaşılıyor ki, tayfa çok lakayt bir adammış, sonra o zamana kadar beyaz ayılar kutup yolcularını gördükçe hep kaçar ve onların üzerlerine saldır -mazlardı. İşte o gün Klentzer'in silâhsız bulunmasının sebebini böylece izah edebileceğiz.

Binaenaleyh şimdi Klentzer arkadaşlarından uzak, silâhsız ve yapayalnız beyaz ayıle karşı karşıya bulunuyordu. Kurtulmak ihtimali pek zayıf olmakla baraber kaçmaktan başka bir çare kalmamıştı. Derhal kendi kendine şu cesurane karan verdi: herne pahasına olursa olsun dik ve buzlu bayırdan kayıp aşağı inmek. Fakat böyle yapacağı yerde hafif meyilli yamacı takip ederek koşa koşa aşağı inmeğe başladı. Biraz yol aldıktan sonra döndü, arkasına baktı. Ayı-

nın kendisini biraz uzaktan tıpkı büyük bir köpek gibi yavaşça takip ettiğini gördü. Klentzer tekrar koşmağa, arazinin müsaadesi nisbetinde koşmağa başladı, Klentzer durdukça ayı da duruyor, yürüdükçe o da yürüyor, koştukça o da koşuyor! İşte böylece her ikisi de biraz yol almışlardı. Şimdi Klentzer bir dereceye kadar kurtulduğunu zannediyordu. Fakat ayının

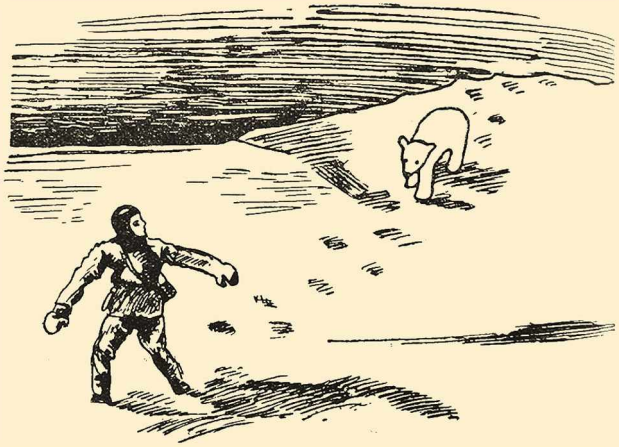

Döndü, arkasına baktı. Ayının kendisini biraz uzaktan tıpkı büyük bir köpek gibi yavaşça takip ettiğini gördü.

da artık canı sıkılmış, süratini artırmış,tayfaya yaklaşmıştı. Bunun üzerine Klentzer endişeye düştü, hem hayvanı korkutmak, hem de imdat dilemek maksadile sesi çıktığı kadar bağırmağa ve aynı zamanda boyuna koşmağa başladı.Önce ayı taifenin bağırışlarından ürker, şaşırır gibi oldu, fakt sonra büsbütün hırslandı.

ve tayfaya okadar yanaştı ki, Klentzer hayvanın sıcak soluklarını duymağa başladı. Bu korkunç vaziyet karşısında Klentzer'in hatırına daha birkaç gün evvel söylenen bir ayı hikâyesi geldi. Bu hikâyeye göre bir gün bir ayı bir adamın peşine takılmış, onu takibe başlamış, adam bakmış ki, bu gidişle kurtulamıyacak, ayıyı oyalamak ve bu suretle ondan uzaklaşıp kaçmak için elbiselerini birer birer soyarak ayının önüne atmış. Ayı onlarla meşgul olurken adam da yol almış ve nihayet imdat alarak kendisini kurtarmış. Klentzer de hatırına gelen bu hikâyenin kahramanı gibi yapmağa başladı. Önce caketini çıkardı, Ayının önüne attı ve bu hilenin işine yaradığını gördü. Ayı durdu, caketi kokladı ve sonra dişlerile yakalıyarak oraya buraya vurmağa başladı. Klentzer yeniden cesaret aldı. Daha hızlı koşmağa ve gırtlağı yırtılasıya bağırmağa ve istimdat etmeğe başladı. Sesi durgun havada derin akisler bırakıyordu. Fakat biraz sonra ayı tekrar Klentzer'in yanına yaklaştı. Bu defa o, ayının önüne şapkasını, daha sonra da yeleğini fırlatıp attı. Ve böylece biraz daha yol aldı. Şimdi uzaktan diğer tayfaların buz üzerinde gezindikleri görülüyordu. Demek ki, artık kurtuluş zamanı gelmişti. Son bir gayret daha. Binaenaleyh şimdi Klentzer hızını daha ziyade artırarak olanca kuvvetile koşuyor ve aynı zamanda avazı çıktığı kadar da bağırıyordu.Fakat bütün bu imdat dilemeler beyhude görünüyordu. Çünkü ayı muttasıl ilerliyor ve tayfanın peşini bırakmıyordu. Klentzer üzerinde nesi var, nesi yoksa hepsini çıkarıp atmış, sıra şalına gelmişti. Onu da ayının yüzüne attı.Fakat tayfanın bağırıp çağırmasından büsbütün hırsa gelen hayvan şah bir tosla

geriye doğru atarak bütün hıziyle koşup Klentzere ulaştı. Ve ona okadar yaklaştı ki, Klentzer ayının soğuk ve siyah ağzının eline temas etmeğe başladığını hissetti. Artık bütün ümitler suyu düşmüştü, şimdi Klentzer ne yapacağını biliniyordu. Derken aklına hayrete şayan şöyle bir fikir geldi: Belindeki kayışı çıkarıp ayının boğazını sıkmak! Katılaşmış gözlerini ayının zalim ve gaddar gözlerine dikti.Ümitsizliğin son bir anı. Fakat o aralık ayı da birdenbire durup kulaklarını dikti ve yan tarafa bakmağa başladı. Sonra avını kovalamaktan vazgeçerek olanca hıziyle kaçıp gitti!Vahşi hayvan Klentzer'i kurtarmağa gelenlerin gürültü ve patırdılarından ürkmüş ve kaçmıştı, işte Klentzer de bu suretle hayatını adeta bir mucize kabilinden kurtarmağa muvaffak oldu.

Daha fenası Germania rasat merkezinin mart ayının başlarında ayıların hücumuna uğramağıydı. Bir gün Dr. Börgen öğleden sonra saat dokuza doğru rasat merkezine gitmek üzere dışarı çıkmıştı. Yolda kaptan Koldwey'e rastgeldi, biraz konuştular, sonra biri rasat merkezine, diğeri ise gemiye gitti. Dr. Börgen rasat merkezindeki işlerini bitirdikten sonra tekrar vapura döndü, fakat daha gemiye varmasına elli adımlık bir mesafe kalmıştı, ki birdenbire bir gürültü işitti ve akibinde bir ayınının kendisine doğru ilerlediğini gördü. Ayının hücumu okadar ani oldu ki Dr. Börgen bir türlü silâhını kullanamadı. Hattâ sonraları bile ayının şahlanıp üzerine atıldığı zaman kendisini pençesile mi, yoksa bütün vücudile yüklenerek mi yere serdiğini hiç hatırlıyamıyordu. Dr. Börgenin ilkönce ayının dişlerini kafasına geçirmekte olduğunu hissetti. Ayı fokbalığına yaptığı gibi

doktorun da önce kafasını parçalamak istiyordu. Fakat bir türlü dişlerini avının kafasına geçiremedi.Doktor bu fırsattan istifade ederek hemen olanca kuvvetile bağırmağa başladı. Ayı, önce biraz ürker gibi oldu,lâkin sonra tekrar geri döndü ve birkaç defa daha Dr. Börgen'i başından ısırdı. Ama gene derin bir yara açamadı, avının kafasını parçalamağa muvaffak olamadı. Bundan anlaşılıyor ki ayı henüz gençti, tamamile kemale gelmemişti. Dr. Börgen'in sesini kaptan işitti, hemen güverteye koşarak mürettebatı silâh başına etti. Sonra hepsi birden tehlikede bulunan arkadaşın yardımına koştular. Hâsıl olan gürültüden ayı ürktü. Lâkin avını bırakmadı, onu da beraberce sürükleyip götürmeğe kalktı. Fakat o esnada atılan bir kurşun ayıyı korkuttu. Dr. Börgen'i bırakarak birkaç adım öteye fırladı, ama sonra gene döndü, doktorun önce kolunu, müteakiben kürklü bir eldiven içinde bulunan elini yakaladı. İşte bu gecikme sayesinde doktorun arkadaşları yaklaştılar. Eğer ayı sahile tırmanabilseydi avı ile birlikte kaçıp uzaklaşacaktı. Fakat o böyle yapacağı yerde sahil boyunca koşmağa başladı. Bu taraflarda ise buz inişli yokuşlu olduğu için ayı süratle yol alamıyordu. Halbuki onu kovalıyanlar düz buzlar üzerinde koştuklarından gittikçe ona yaklaşıyorlardı.

Bununla beraber ayı Dr.Brögen'i üç yüz adım kadar öteye sürükliyebilmişti. Zavallı doktor boynundaki şalın bir ucu ayının ağzında olduğundan adeta boğulacak bir kale gelmişti. Nihayet ayı avını bıraktı ve kaçtı. Dr. Brögen'in yanına önce varan kaptan Koldwey hemen âlimin vücuduna doğru iğilerek onu mu-

ayene etti ve sonra büyük bir sevinçle "çok şükür yaşıyor! „ diye bağırdı.

Ayı, büsbütün kaçmamıştı, birkaç adım ötede duruyor ve avını tekrar nasıl ele geçireceğini düşünüyordu. Fakat atılan bir kurşun son saatinin geldiğini ve artık kaçmaktan başka bir çare kalmadığını ona öğretti. Onu kovalamak kimsenin aklından geçmedi. Çünkü şimdi her şeyden evvel yaralı âlimi gemiye götürmek lâzım geliyordu; Dr. Börgen haftalarca devam eden bir tedayiden sonra ancak kafasındaki yara ve bereler kapanarak iyileşebildi.

3. İki yüz gün buzlar üzerinde.

Kaptan Hedemann'm kumandası altında bulunan Hansa gemisinin talii okadar yaver olmamıştı. Keza bu gemide de iki ilim adamı vardı. Biri Dr. Laube, diğeri de Dr. Buchholz idi. Her iki gemi "Bremerhafen„ den ayrılıp Grönlânda giderken yolda yanlış bir işaret üzerine Hansa gemisi ziyadesile garba doğru açılmış ve Germania vapurunu gözden kaybettiği bir sırada yavaş yavaş cenup istikametinde ilerliyen Bangizlerin pençesine kendini kaptırmıştı. Gemi ile mi, yoksa gemisiz mi? İşte bütün mürettebatın, yani on dört kişinin dirimi ve ölümünün halline bağlı bulunduğu müşkül bir mesele. Buzların önüne katılıp yavaş yavaş cenuba doğru sürüklenmek ve şubat ayında İzlanda'nın yakınında tekrar açık sulara varmak akla gelmiyor değildi. Fakat daha evvelki zamanlarda Grönlânda gidenlerin gemileri de adanın sahil buzları arasında mahsur kalarak cenuba doğru sürüklenmiş ve neticede ezilip mahvolmuşlardı.

Buzların sıkıştırması gittikçe artmağa başlamıştı. Ve çok geçmeden Hansa'nm hasara uğrayacağı düşünülerek bazı hazırlıklarda bulunmağa mecburiyet hâsıl oldu. Kayıklar fırtınaya mukavemet edebilecek kadar dayanıklı olmadığı gibi kara, buza karşı da muhafazalı değildi. Binaenaleyh her şeyden evvel sığınacak bir yer vücuda getirmek lâzım geliyordu. Gemiden 450 adım ötede buz üzerinde yarık ve çatlağı olmıyan bir yer aranıp bulundu – ki burası diğer

buz tarlalarile delk ve temasa gelse dahi parçalarsa» cağa benzemiyordu – ve orada bir ev inşasına başlandı. Gemide mevcut olan briquette ler (*) tuğla vazifesini görüyorlardı.Bunlar mükemmel bir yapı malzemesi olup rutubeti emiyor ve harareti içeride bırakıyorlardı! Su ve kar harcı teşkil ediyordu; don nekadar şiddetli olursa işler de o nisbette çabuk ilerliyordu. – Briquette'lerin arasındaki oynak ve çatlak yerler kuru ince karlarla besleniyor ve üzerlerine su dökülüyor ve bukadarı kâfi geliyordu. Çünkü on dakika sonra hepsi donarak taş kesiliyordu. Damın çatısı yelken direklerinden yapıldı ve üzerine yelken bezile hasır örtüldü. Bundan başka damın kalınlığını ve dolayısile mukavemetini artırmak için bir de üzerine kar yığıldı. Keza evin zemini de Briquette'lerle döşendi. Yedi gün sonra, yani birinci teşrinin üçüncü günü, inşaat bitti. İki aylık erzak, bilhassa ekmek, et, konserve, domuz yağı, biraz kahve ve alkol, odun ve kömür getirilip eve kondu. Aynı zamanda gemi mümkün olduğu kadar kışlatabilecek bir hale getirildi.

Bu esnada Hansa mütemadiyen cenuba doğru sürüklenip gidiyordu.. Karaya çıkmak için vuku bulan son bir teşebbüs te sahil boyunca uzanan bir su kolu dolayısile akamete uğradı. Birinci teşrinin 18 inci günü buzlar muhasara ettikleri gemi ile mücadeleye ve onu muntazam fasılalarla, tıpkı bir düzüye ilerliyen dalgalar gibi, sıkıştırmağa başladılar. Buzun altından bir takım korkunç gürültüler oluyordu. Bunlar kah bir kapının gıcırtısını, kâh birçok insan-

(*) Briquette yakma kerpici demektir. Maden kömürü tozile yağh toprakıan yapılır ve mahrukat yerine kullanılır.

ların biribirine karışan seslerini,bazan da bir şimendifer katarının gürültüsünü andırıyordu.Buz tarlası ilerlerken mütemadiyen dönüyor ve gemiyi hep sahilin buzlarına doğru sıkıştırıyordu.Direkler sallanıyor, yukarıda, köprüsü üzerinde duran dümenci ekseriya kendisini sanki birisinin aşağıya doğru çektiğini zannediyordu.

Bu sıkıştırmalar, bu gürültüler ve sallantılar gelecek günler esnasında vuku bulacak .hâdiselerin ancak bir başlangıcından ibaretti. Fırtına ve tipi artıkça buzun sıkıştırması da arttı. Yavaş yavaş geminin Ön tarafı yukanya duğru kalkmağa, kıç tarafı ise korkunç tazyiklere maruz kalarak mütemadiyen batmağa başladı.Artık felâket ani baş göstermişti, yani nerede ise gemi batacaktı. Mürettebatın kaçıp canlarını kurtarabileceği yegâne sığınacak yer buz üzerinde yapmış oldukları kömür ev idi ! Hemen gemide daha ne kalmışsa hepsi(meselâ elbise,yatak,yakacak şey erzak vesaire gibi) toplanıp kömür eve taşındı; buzun sıkıştırması biraz hafifleyince geminin ulaşılması mümkün olmıyan bir yerinden su aldığı anlaşıldı! Şimdi bütün tulumbalar faaliyete geçmişti.Fak at nafile. Artık Hansa yavaş yavaş batıyordu. Gemide daha ne gibi kıymetli şeyler kalmışsa ve hangilerinin alınması mümkünse onlar da toplanıp buzun üzerine naklolundu. Fakat o zamana kadar yapılan ilmi tetkikler ve fotoğraflar kaybolmuştu, direkler balta ile kesildi ve geminin bütün teçhizatı, alât ve edevatı da sökülüp dışarı çıkarıldı; sonra Hansa'yı buzlara bağhyan ipler çözüldü. Bu suretle gemi batarken buz tarlası hiçbir hasara uğramış olmadı. Her tarafta nevi nevi,çeşit çeşit eşyalardan müteşekkil bir karışıklık göze çarpıyordu. Hattâ bunların arasında su-

“ Hansa „ buzlar arasında

ların geminin içeriğinden dışarı çıkardığı fareler bile vardı. Pis hayvanlar soğuktan zangır zangır titriyor ve ölümle mücadele ediyorlardı. Birinci teşrinin 21/22 gecesi Hansa buzlu dalgaların içine gömülerek ebediyen kayboldu.

Şimdi kömür evde mümkün olabildiği kadar rahatça yerleşmek icap ediyordu. Damı örten yelken bezleri kaldırılarak yerlerine tahta kondu. Ve hava ile ziyanın kara eve girebilmesi için damda açılır ve kapanır iki tane pencere vücuda getirildi. Fakat bu pencerelere rağmen gene bütün gün lâmba yakmak mecburiyeti hâsıl oluyordu.Ortadaki yolun her iki tarafına seferi yataklar yerleştirildi ve baş yastıklarının duvara yapışıp donmaması için tahtadan bir kaplama yapıldı. İki tane kömür soba kömür evi kâfi derecede ısıtıyordu. Yelken bezi ile kaplanmış olan duvarlara raflar yapılarak üzerlerine kitaplar, aletler ve mutbak takımları kondu; sandıklar masa ve sıra vazifesini görüyorlardı ; arkadaki duvarda geminin kamarasındaki altın yaldızlı ayna parıl parıl parlayor, altında da kıymetli bir barometre ile bir saat asılı bulunuyordu. Erzak ve mahrukatın büyük bir kısmı Hansa'nm battığı yerden kaldırılarak evin yanma getirilip yığıldı. Çok geçmeden karlar evin duvarını aşmağa başladığından ikamet edilen yerin etrafında dört kadem genişliğinde bir hendek kazılarak üzeri yelken bezlerile örtüldü, ve burası kiler ittihaz edildi. Takriben iki aylık erzak ayrılarak kayıklara yerleştirildi. Fakat iki üç günde bir karların altında kalan kayıkları tekrar meydana çıkarmak mecburiyeti hâsıl oluyordu. İpten bir merdiven yapılmıştı, bu merdiven vasıtasile evin içerisine giriliyordu.Ev tıpkı bir tilki ini gibi karın

arasında kaybolmuş görünmiyordu, keza methali kar ve rüzgâre karşı mahfuz bulundurmak için karların arasında dolambaçlı bir yol ile bir sahanlık vücuda' getirildi. Bunun da üzeri kilerinki gibi çadır bezleri ile örtüldü.

Hansa battıktan sonra gûya buzun da kuvvet ve kudreti tükenmiş gibi sıkıştırmasına nihayet vermişti; buz tarlası, üzerindeki bu acayip ev ile Grönland sahili boyunca yavaş yavaş ilerliyor, kâh karaya yaklaşıyor, kâh ondan uzaklaşıyordu. Buz tarlasının boylece hareket etmesine sebep meddücezirdi. Grönland sahillerinin pittoresk eşkâli apaşikâr görülüyor, fakat o sahillere varmağa bir türlü imkân bulunamıyordu.

Robenson kendi adasını nasıl tetkik etmişse Hansa'nın on dört yolcusu da kendilerini taşıyan buzadayı aynı veçhile tetkike başladılar. Adanın kutru 4 kilometreyi, deniz seviyesinden olan irtifaı 1 ½ metreyi buluyor, kalınlığı ise on üç metreyi geçiyordu. Adanın sathı dümdüz olup kâmilen karlarla örtülmüştü. insan karların içerisine derince gömülmüş olan evden uzaklaşınca,her iki bacanın,her tipiden sonra tekrar karların altından çıkarılan kayıkların ve üzerlerinde Alman bayrağı dalgalanan direklerin siyah noktalarından başka bir şey göremez! Fakat buz tarlasının kenarları, bilhassa garp ve şimal şark kıyılan vahşi ve korkunç bir manzara arzediyordu. Sürüklenip gelen buz kütlelerinin biribirine sürtünmesi, tazyiki neticesi olarak buralarda buzlar bir duvar gibi on metre irtifaa kadar yükseliyordu. Kar billûrları güneşin ziyası altında milyonlarca pırlantalar gibi parlıyor, beyaz buz sahraları sabah ve akşamın kızıllıklarile soluk yeşil bir renk alıyor, geceleri ise çok berrak oluyordu. Okadar berrak oluyordu ki en ince yazı-

lar bile kolaylıkla okunabiliyordu. Kutbî ziyalar (fecri şimaliler) heman her gece görünüyor ve o derece kuvvetli bir ziya saçıyorlardı ki yıldızların ışıklan adeta sönük kalıyor ve buz üzerine eşyaların gölgeleri düşüyordu.

Kazaya uğrayan Alman gemicileri bu efsanevi buz âleminde miskin miskin pinekleyip oturmadılar, bilâkis çok geçmeden muntazam bir faaliyet başladı. İnsanı yeise, ümitsizliğe düşürecek derecede gayet yavaş geçen günleri, haftaları ve ayları geçirmek için bundan başka bir çare yoktu.. Sabahın saat yedisinde son gece nöbetçisi arkadaşlarını uyandırır, gemiciler kalkar,elbiselerini giyer, erimiş kar suyu ile yüzlerini yıkar ve bayat ekmeklerde sabah kahvelerini içerlerdi, sonra herkes vazifesi başına giderdi; ne gibi aletler noksansa onlar imal edilir, yelken yapılır, odun kırılır,yeni elbiseler biçilip dikilir,günlük vukuat defteri tutulur ve kitap okunurdu. Saat 1 de öğle yemeği yenirdi. Baş yemeği kuvvetli bir et çorbaşı teşkil ederdi. Sebze konserveleri bol olduğundan ekseriya yemeklerin çeşidini arttırırdı. Tuzlu etlerle domuz yağı pek az yenirdi; sık sık avlanan deniz aygırının yağları mahrukat makamında kullanılırdı. Arasıra meraklı meraklı kömür evin etrafında dolaşan bir beyaz ayının lezzetli etlerinden rosto yapılırdı, ispirto pek idareli sarfolunur, yalnız pazar günleri bir bardak bordo şarabı içilirdi. Keza tayfaların sıhhati de çok iyidi.

1869 yılının birinci kânun ayı tehlikesiz geçti. Noel yortusu milli âdetlere göre kutlulandı tayfalar çam ağaçından ve süpürge otlarından gayet san'atkârane bir Noel ağacı hazırladılar, hattâ kendi elle-

rile imal etmiş oldukları hediyeleri kaptana vererek ona bir surprise yaptılar, keza yıl başı gecesi de silâhlar atılarak, şaraplar içilerek gayet neşeli bir surette karşılandı !

Fakat 1870 yılı ikinci kânun ayının ikinci gününde pek korkunç bir fırtına başladı. Daha o gün öğleden evvel kaptanla zabitler buz kütlesinin altında sanki birisi tepiniyormuş gibi garip bir ses işitir gibi oldular. Öğleden sonra tayfalar istirahat ettikleri bir sırada aynı ses bir daha tekerrür etti, fakat bu defa daha kuvvetli bir surette; sanki buz kütlesinin altında cinler, periler harekete gelmiş gibi deprentiler, gıcırtılar, gürültü ve patırdılar, iniltiler işitiliyordu. Herkes şaşkın şaşkın ayağa kalktı ve dışarıya fırladı; önce evin çepçevre etrafında vücuda getirilmiş olan erzak deposunun yıkıldığını zannettiler. Lâkin hiçbir şey keşfedemediler. Dışarda tipi dolayısile on adım ötesini bile görmek mümkün olamıyordu. Fakat fırtınanın azgınlığı ve kudurganlığı esnasında buzun hep o sürtünmesi ve gıcırtısı işitiliyordu. insan kulağını yere koyunca sanki buz kütlesinin altında suların çağlayıp aktığını işitir gibi oluyordu. Hiç şüphe yok ki buz kütlesi yarılmağa, yahut kenarlarından parçalanmağa başlamıştı, öyle bir an ki on dört kişiden ibaret olan yolcular bu an içinde ya ölecek, ya kurtulacaklardı !

İşte kar ve buzlar altında tam iki gün böyle korku ve dehşet içinde geçti. İkinci kânunun dördüncü günü fırtına dinip hava açılınca gemiciler üzerinde bulundukları buz kütlesinin şeklini değiştirdiğini gördüler, şimdi buz kütlesinin kutru en çok bir deniz milini buluyordu ! Kömür evin üç taraftan deni-

ze olan mesafesi 200 hatveye kadar inmişti. Dördüncü tarafında ise denizden uzaklığı evvelce 3000 hatve iken şimdi 1000 hatve olmuştu. Aynı zamanda buz kütlesinin kenarlarında okadar çok buz kırıntıları ve enkazı yığılmıştı ki kayıkların denize indirilmesine ve en yakın sahile varılmasına imkân kalmamıştı. (Hansa) nın mürettebatı zalim ve merhametsiz buzun esiri idiler, şimdi ise tamamile esiri olarak kalmışlardı ! İkinci kânunun 11 inci günü sabahı daha şafakla beraber nöbetçi tayfa büyük bir heyecanla kömür evin içerisine girerek "kalkınız ve hazır olunuz!„ diye bağırdı. Yakından, tarif olunamaz bir gürültü işitiliyordu. Buz kütlesi yeniden parçalanmağa başlamıştı, kömür evden takriben yirmi beş adım ötede apansızın bir çatlak hâsıl oldu, ve bu suretle ayrılan parça bir ev kadar yükseldi ve evvelce üzerine yığılmış olan odunlarla birlikte azgın denize doğru ilerlemeğe başladı. Şimdi buz kütlesi büsbütün küçülmüştü, üzerindeki kömür ev ile birlikte mütemadiyen yükselip alçalıyordu. Artık on dört gemicinin son saati gelmişti ! Zabitler ve tayfalar biribirlerile vedalaştılar; bir kısmı bir kayığa, diğer kısmı da öteki kayığa binmek üzere iki kısma ayrıldılar. İşte bütün gün böylece kâh ayakta durarak ve kâh çömelerek son felâket anını beklediler. Fakat bir mucize kabilinden üzerinde bulundukları buz kütlesi hâlâ dayanıyordu. Gece olunca kömür eve girdiler ve biraz rahatça uyudular. Lâkin geceyarısı korkunç bir ses onlan tekrar tatlı uykularından uyandırdı. Karlar arasında açılan yollardan geçip dışarı çıkmak için vakit bulamadıklarından damı delip kendilerini dışarı attılar. Evin hemen yanı başında çok büyük

bîr buz kütlesi yükselmiş duruyordu. Fakat bu manzara ancak birkaç saniye kadar devam etti. Sonra kaptanın teskin edici sesi işitildi : "Geçmiş olsun !„ Bu, bir Eisberg mi idi, yoksa bir serap, yahut bir yüksek sahil mi idi, hulâsa büyük bir süratle geçtiği için, ne olduğu anlaşılamadı.

İkinci kânunun 14 üncü günü buz kütlesinde bir yarığın açılması ile kömür ev de çöktü,zabitlerle tayfalar kendilerini dar kayıklara atabildiler! Evin enkazından küçük bir kulübe yapıldı. Fakat fırtına daha ilk gecede bu kulübenin damını uçurdu. Kulübe ancak altı kişiyi alabilecek kadardı; binaenaleyh geri kalan sekiz kişi kayıklarda yatıp kalkmağa mecbur oldular. Kaptanın şehadetine göre her buz parçasının gerisinde ölümün sırıttığı bu korkunç günlerde kahraman tayfalar örnek olmağa değer bir cesaret göstermişlerdi. Hele Hollandalı aşçı en korkunç dakikalarda bile gemicilere mahsus lâtifelerde bulunmaktan geri kalmamıştır. Fırtına ve tipinin hüküm sürdüğü her Allahın gününde soğuk ve alacalı sabahın daima tahripkâr manzaralar gösteren saatlerinde Hollandalı aşçı sanki hiçbir şey olmuyormuş gibi kat'iyyen istifini bozmıyarak arkadaşlarına sabah kahvaltısını hazırlardı. Kömür ev çökerken o, kahve cezvesinin tnmirile uğraşıyordu. Birdenbire ev çökünce "vay canına„ dedi, bari ben kahve cezvesini tamir edinceye kadar, bu buz kütlesi dayansa ! Çünkü daha akşama çay pişireceğim,hiç olmazsa yola çıkmazdan evvel sıcak bir şey içmiş olalım !„.

İkinci kânun ayında buz kütlesinin müthiş tazyiklere uğramasının başlıca sebebi o aralık üzerindeki gemicilerle birlikte İzlanda ile Görnland arasın-

dan geçmekte olmasıydı. Bu dar sabada, bilhassa Grönland sahillerinin birçok yerlerinde burunların ileriye doğru çıkıntı peyda etmesi buz kütlelerinin pek ziyade sıkışmasına sebebiyet veriyordu.Fakat Dan–ki burada Grönland sahilleri garba doğru çekilir ve şarkta İzlandanın teşkil etmiş olduğu set te ortadan kalkar– burnunun önünden geçildikten sonra artık buzlar biri-birlerini sıkıştırmadılar ve dehşet koyunda–ikinci kânunun dördüncü günü Hansa gemisinin mürettebatının üzerinde seyahat ettikleri buz kütlesinin tamamile parçalanmak tehlikesine maruz kaldığı koy – sahne bir daha tekerrür etmedi. Fakat hergün yolcuları tehdit eden Eisberglerden başka yeni bir tehlike daha baş gösterdi. Şubat ayında güneşin tesiri mahsûs bir dereceye varmıştı; 17 nisanda termometre + 10° e kadar yükseldi! Mayıs ayı başlarında kuvvetli yağmurlar yağdı, ve kazazedelerin evvelce bir vadi içinde bulunan kulübesi şimdi, karlar eriyince bir tepe üzerinde kaldı.

7 mayısta birdenbire buz kütlesinin etrafında serbest suların açıldığı göründü, artık buzlu hapishaneden kurtulmak zamanı gelmişti. Kaptan, öğleden evvel hava ve buza dair tetkik ve müşahedelerde bulundu, yemekten sonra hummalı bir süratle kayıklar boşaltıldı, ve buz kütlesinin kenarına kadar sürüklenip götürüldü ve tekrar yükletildi, üç saat içinde herşey hazırlanmış ve harekete hazır bir hale gelinmişti. Hansa gemisinin zabitlerde tayfalarını iki yüz gün üzerinde taşıyan ve onları hertürlü tehlikelerden koruyan sadık buz adasına son bir minnet ve şükran nazarları atfolunduktan ve üç defa "hurra„ diye bağırıldıktan sonra her üç kayık saat dörtte

yelkenlerini açarak yola çıktılar, geceleyin tekrar „buzlara rastgeldiler, hulâsa birçok zahmet ve meşakkatlerden sonra nihayet karaya bir buçuk mil mesafeye kadar yaklaştılar.

Fakat burada sahili kuşatan buzlar geçilmesi gayri mümkün bir yığın teşkil etmiş olduklarından günlerce bu buz çemberi üzerinde kamp kurmak mecburiyeti hâsıl oldu. Dürbünle bakılınca karadaki derelerin yüksek yamaçlardan aşağılara akıp indikleri görülüyordu, ve lahili çerçeveliyen buz çemberinin her tarafında taze sulara tesadüf olunuyordu; hattâ günün birinde neşeli bir sineğin yelkenlerden birinin etrafında vızıldadığı görüldü. Fakat erzakın gittikçe azalmağa yüz tutması yolcuları herne pahaya olursa olsun karaya çıkmağa mecbur kıldı. Tahammülü tüketici zahmet ve meşakkatlere ve geceleyin rahatlarını kaçıran devamlı yağmurlara rağmen gemiciler kayıkları buzlu lâbirenetler arasından adım adım sürükliyerek Illuidlek adasına doğru ilerlemeğe başladılar. Sabah ve akşam yedikleri şey librenin ¼ ü kadar az miktarda ekmekle küçük bir parça domuz yağından ibaretti, ispirto da bitmişti. Keza fokbalığı avlanmadığı için mahrukat namına bir şey kalmamıştı.Binaenaleyh kahve ve çay gibi sıcak içkiler ihzarına imkân bulunamıyordu. Bununla beraber yolcular birkaç saatlik sıkıntılı uykularında nefis yemeklerin rüyasını görüyorlar, fakat uyanınca açlığın verdiği derin ıstırabı hissediyorlardı !

Nihayet 4 haziranda adaya vardılar. Buz kütlesini terkedeli aradan tam dört hafta geçmiş, ve erzaktan daha azamî dört gün kifayet edecek kadar kalmıştı ! Ada ise bir kaya parçasından başka bir şey

olmayıp üzerinde bir zerre nebat bile görünmüyordu. Yalnız martılarla yosunlar bu ıssız adaya biraz bayat veriyorlardı !

Velhasıl 7 haziranda Hansanın zabit ve tayfaları Grönland sahillerine vardılar. Burada hiç değilse buzların devamlı tehditlerine maruz kalmıyarak istirahat edebileceklerdi. Sahilin kayalıkları ve fiyorları arasında devam eden altı günlük bir yolculuktan sonra 13 haziranda adanın garp sahilinde vaki Friedrichstal kasabasına salimen vâsıl oldular. Orada bulunan misyoner müessesesi tarafından izzet ve ikramla karşılandılar ve iaşe edildiler. Bilâhere Yulianehaab da bir Danimarka gemisine tesadüf ettiler, 26 temmuzda gemiye binerek Grönland adasından ayrıldılar.

1 - eylül - 1870 de (Kopenhag) a vardılar, ve Almanların Fransızlara galebe çaldıkları gün ana vatana ayak bastılar.

Kutbî mıntakanın öldürücü soğuklan, korkunç fırtınaları ve binbir türlü tehlikeleri ile hiç yılmaksızın mücadele ettikten ve birçok maceralarla dolu bir hayat geçirdikten sonra vatanlarının tam büyük bîr zafere nail olduğu bir sırada avdete muvaffak olan bu on dört kahramana ne mutlu !

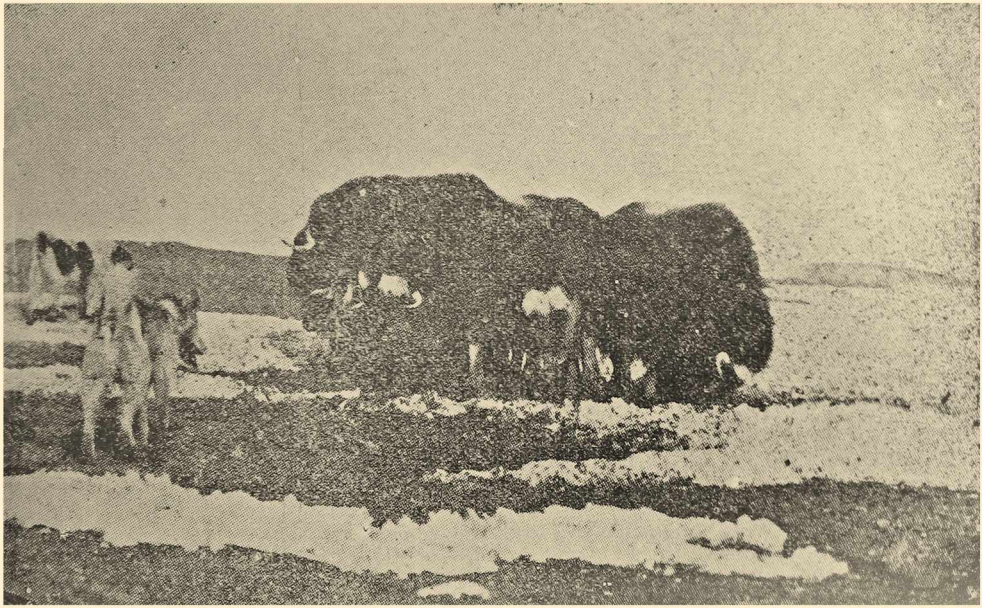

Misk öküzleri (Sayıfa 14 e bak).

« ANDRÉE»nin

Şimal kutbuna balonla seyahati

ANDRÉE

1. Şimal kutbuna balonla seyahati

1805 yılında Andree adlı bir isveçli Spitzberg den başlıyarak Bering boğazına kadar bütün şimal buz denizini,takriben 3700 kilometrelik bir sahayı, balonla dolaşmağı ve mümkünse bu esnada Şimal kutbu üzerinden de geçmeği fikrine koymuştu! Bu,o zamana kadar kutup kâşiflerinden hiçbirinin aklına gelmiyen cesurane bir plândı. Andree uzun müddet ve esaslı bir surette düşüne düşüne balonun her ipinin ve her vidasının nekadar ağırlıkta olacağını doğru ve kat'i olarak hesap etmişti.

Balon üç katlı Çin ipeğinden yapılacaktı ve ihtiva edeceği 4500 metre mikâbı idrojen gazini mümkün olabildiği kadar az kaybetmesi için içine ve dışına vernik sürülecekti. Kutru 20 metre olacak ve tepesinde ağın içerisinde karların kalmasını men için bir külâh yapılacaktı. Uzun yedek halatlar balonu daima aynı irtifada tutacaktı. Bu halatlar sular üzerinde yüzebilmek için hindistancevizinin elyafından yapılacaktı.Aynı zamanda halatların sık sık ağaçlara ve diğer şeylere takılacağı ve bu suretle balonu bazı tehlikeli sarsıntılara ve anzalara uğratacağı karalardan ziyade buzlar üzererinde kolayca kayabilmesi hususu da evvelinden nazarı dikkate alınmıştı. Yedek halatların yarısı yerde, yarısıda havada olduğu takdirde

yalnız bu soru yarısı ağırlığı ile balonu aşağıya çekeçekti. Havadaki yarısı aşağıya inecek olarsa yerde kalan yarısı gittikçe büyüyecek ve bu suretle balon hafifleyip tekrar yükselecekti. Fakat yedek halatlar balonun büsbütün yükselmesine mâni olacaktı. Çünkü Andrée nin hesabına göre, yedek halatların havadaki kısmı nekadar uzarsa balonu o nisbette aşağı çekecek ve binaenaleyh balon daima yerden aynı yükseklikte kalacaktı.

Yedek halatların ikinci bir vazifesi daha vardı. O da denizin sathına ve buzların üzerine sürtünmekle balonun hızını azaltacaktı. Binaenaleyh rüzgâr tamamile serbest olarak ilerliyemiyen, bilâkis bir ayağı yerde imiş gibi hareket eden balonun uçuşundan daha seri esecekti. Şu veya bu tarafa bir yelken açmakla balon bir dereceye kadar sevk ve idare edilecek ve hâkim rüzgarın istikametinden ayırarak onu sağa veya sola doğru sevketmek kabil olabilecekti.

Andrée balonunun sepetini soğut dallarından ördürmüştü. Sepet tekne biçiminde geniş ve sağlam, fakat hafifti. Üstünde bir damı vardı. Baloncular sanki etrafı parmaklıkla çevrilmiş bir balkonda duruyorlarmış gibi bu damın üzerinde durur ve rasat yapabilirlerdi. Açılan bir delikten sepetin içerisine girilebiliyordu. Burası iki kişinin ferah ferah uzanıp yatmasına müsaitti. Damın alt kenarında kitapları koymağa mahsus raflar yapılmış ve dışarıya iki pencere açılmıştı.Sepetin duvarlarında öteberi koymak için müteaddit cepler ve delikler vücuda getirilmişti. Sepet altı kalın ip ile askı halkasına bağlanmıştı Şayet rüzgâr balonu birdenbire yere doğru tazyik edecek olursa sadmeyi tahfif için yetmiş sekiz metre uzunluğunda safra ipleri aşa-

ğıya sarkıtılmıştı; balon çok gaz kaybedip te artık havada duramıyacak bir hale gelince bu safra ipleri bıçakla kesilecekti. Bütün bu yedek halatlarla safra iplerinin ağırlığı bin kilogram kadardı.

Andréenin balonu otuz gün havada durabilecekti. Fakat hiç rüzgâr esmediği, yahut balon şimal kutbunu çeviren bangizlerin (Packeis) üzerinden tekrar geriye doğru sevkedilmediği takdirde ne olacaktı ? İşte bu meseleleri de Andree düşünmüş ve ona göre hesaplar yapmıştı. Böyle bir halde balonu herhangibir noktada bırakacak ve buzlar üzerinde yürüyerek geri dönecekti. Bunun için de beraberce kızaklar ve sikilerle bir çadır, yelken bezinden yapılmış bir kayık, üç tüfek ve kâfi miktarda cephane götürecekti.Yüz günlük erzak alınacak ve bunlar askı halkasının üst tarafındaki torbalar ve keseler içine konacaktı.

Fakat yükseklerde, soğuk havada sıcak bir şey nasıl yenilebilecekti?Andree bunun da çaresini bulmuştu, sureti mahsusada bir yemek pişirme cihazı yaptırmıştı. Bu cihaz yangın dolayısile bir iple balona bağlanıp sarkıtılacaktı. Yapılacak iş şundan ibaretti: Bir konserve çorbasını, bir et konservesini yahut bir kutu balığını tencerenin içine koymak, ispirto lâmbasını doldurmak ve sonra bütün cihazı sepetin altından aşağıya sarkıtmak; cihaza bağlı bir ip çekilince ispirto lâmbası yanıyor, yemek kâfi derecede pişince gene cihaza raptedilmiş bir lâstik boru vasıtasile lâmba söndürilebiliyordu.

Seyahatin gidişatine dair haber vermek için mantardan on üç tane şamandıra da beraberce alınacaktı; üzerine bakır teller geçirilmiş olan bu şamandıralar mektup koymağa mahsus madenî birer tube

ihtiva ediyorlardı. Şamandıralar birer numara ile numaralanmışlardı: Şimal kutbuna varılınca şamandıraların en büyüğü denize atılacaktı! Bundan başka Andree hava yolu ile de mektup göndermek meselesini düşünmüştü. Bunun için en iyi cinsten elli tane posta güvercini satınalmış ve şimal sahillerine alışsınlar diye onları hareketinden çok evvel Şimal burnunun en şimalinde bulunan fener kulesine göndermişti. Güvercinleri önce etrafa nezareti olan bir dağın tepesine

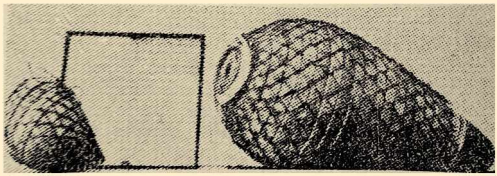

Balonun sepetine haricen bağlanmış olan iki şamandıra. Bunların zemine düşmeleri için asılı bulundukları iplerin kesilmesi kâfidir. 12 temmuzda kutup noktasından atılmış olması muhtemel olan büyük şamandıra 11 eylül 1899 da kral Şart adasının şimal köşesinde bulunmuştur.

götürdüler.Sonra yelkenli bir kayık onları aldı, denize açıldı ve güvercinleri uçurdu.Güvercinlerden bazıları cenuba doğru uçtular, ikisini atmaca kaptı. Seyahat esnasında güvercinler mantar kafesler içinde oturacaklar ve bu kafeslerin içinde aliminyumdan yapılmış küçük su fıçılarile arpa, bezelya veya pancar tohumlarını ihtiva eden sepetçikler bulunacaktı. Bilâhare güvercinlerden üç tanesi tecrübe maksadile Spitzberg den uçurulduğu zaman bunlar önce havaya doğru dikine yükseldiler, ve orada, yani yükseklerde birkaç dakika kadar kımıldamaksızm kaldılar, sonra bir ok

sura tile cenaba doğru uçup gittiler. Tecrübe için uçurulan bu üç güvercinden yalnız bir tanesi Norveç tabiileri üzerinde vaki Ofotonda tutuldu.Fakat bu güvercin bir hillekârdı; yolda Norveçe giden bir vapura tesadüf ederek onun direğine konmuş ve sahil görününce tekrar uçarak Ofotona gelmişti.

Böyle bir güvercinin taşıyacağı mektup şüphesiz tüy kadar hafif olur, ta ki uçuşuna mâni olmasın. Mektup ipekten yapılmış bir kâğıt üzerine yazılır. yuvarlanır,ve su geçirmez kâğıttan bir tube içine konarak üzerine balmumu sürülür ve güvercinin kuyruğunun tam ortasına bağlanır.

İşte Andrée her şeyi böyle uzun uzadıya ve kemali basiretle düşünmüştü. Yalnız bu hava seferinin levazım ve teçhizatına dair büyük bir kitap yazılmıştı. Temmuz başlarında, yani güneşin gece ve gündüz gökyüzünde parladığı bir zamanda, Andrée iki arkadaşile birlikte balonla yükselmek için Spitzberg in şimal sahilinde Danimarka adalarına gitmişti.Bu mevsimde Şimal kutbu Nevahinin meçhul adaları üzerinden geçmeğe muvaffak olunduğu takdirde onların fotoğraflarını alabilmek mümkün olacaktı. Aynı zamanda güneşin daimî surette ufkun üstünde kalması balon gazinin heraretini daima müsavi derecede muhafaza etmesini mümkün kılacak ve binaenaleyh balon havada kaldığı müddetçe hiç değişmiyecekti.

Andrée plânının tahakkuk edeceğinden kat'iyyen emindi. Ahval ve şerait müsait olduğu takdirde her şey kendiliğinden yürüyecekti! Yaptığı bir balon seyahatinde Gothenburg'tan Gotland a kadar 400 kilometrelik bir mesafeyi üç saatte almıştı. Şu halde böyle

yalnız dokuz saatte varabilecek ve hattâ sürati mutedil bîr rüzgâr dahi esse en çok iki günde kutup noktasına ulaşabilecekti! Andrée nin kanaatine nazaran sekiz gün içinde Bering boğazına yahut Asya veya Şimalî Amerika sahillerinin herhangi bir noktasına varacaktı !

Fakat "rüzgâr istediği istikamette eser; ve sen onun yalnız vızıltısını duyarsın: lâkin nereden estiğini ve nereye doğru eseceğini bilemezsin„. Bilinen tek bir hakikat şudur, ki bizzat Şimal kutbunda bile rüzgâr yalnız cenuptan eser! Çünkü kutupta nısfınnehar daireleri tek bir noktada birleşir, farzedelim ki kutup noktasında bulunuyorsun, oradan hangi istikamete bakarsan bak, hep cenuba bakmış olursun !

2. Balonla havaya yükselmezden evvel.

Andrée nin balonla seyahat haberi dünyanın her tarafına yayılınca yerden mantar gibi biten birçok kehanetfruşlar bu seyahatin muhakkak felâketle neticeleneceğinden bahsetmeğe başladılar. Yabancı diyarlarda Andrée şiddetle tenkit ediliyordu. Ona ahmak yahut deli diyenlerin haddi ve hesabı yoktu. Münakkitler bir defa düşünmeli diyorlardı : yüksek arzlarda, Şimal kutbu nevahisinde kuşlar balonu didikliyecekler ve onu delecekler, sepette oturan baloncular balon karalar üzerinden geçerken orada bulunan yerliler atacakları oklarla onları yaralayıp öldüreceklerdir.Farzedelim ki, kutup noktasına vardılar. orada behemehal soğuktan donup telef olacaklardırlKar ve buzlar ya balonun üstünde toplanarak ağırhklarile onu aşağıya doğru itecekler, yedek halatlar buz kütleleri arasında sıkışıp kalacak ve donarak balonu tevkif edecekler, neticede balon oradan uzaklaşamıyarak mahvolup gidecektir.

Yalnız İsveçte Andrée'nin plânı önce taaccübü, sonra hayret ve takdiri ve en nihayet heyecanı mucip oldu ! Fakat Andére parayı nereden bulacaktı ? Bu sefer için tam 130000 kurona lüzum vardı; masrafın yarısını Alfred Nobel üstüne aldı. Dörtte birini keşif seyahatlarına büyük bir cömertlikle yardım eden kıral Oskar deruhde etti. Geri kalanı da başka kimseler verdi.

Her şeyi hazırlandıktan ve ikmal edildikten sonra

Andrée Spitzberg'e gitti. Danimarka adalarında balon doldurulurken havanın hertürlü tesirinden masun kalması için cesîm bir hangar yapıldı. 1898 yılının temmuz nihayetinde balon doldurulmuş, yalnız cenup rüzgârı bekleniyordu.

Fakat rüzgâr mütemadiyen şimalden ve garptan esiyordu. Ve haftalarca böyle esti. Sis ve kar ümitleri suya düşürdü.Artık intizar beyhude idi,müsait rüzgâr hiç esmedi.

Danimarka adasının şimalinde Amisterdam adası bulunur; burası Hollanda burnunun şarka doğru uzattığı düz bir dildir. 12 ağustosta acayip bir gemi buraya gelerek demir attı. Andrée ile daha birkaç İsveçli gemiye gittiler. Bu gemi Framdı; üç senedenberi mahsur bulunduğu kutup buzlarındrn daha birkaç gün evvel kurtulup buraya gelmişti.

Andrée, Sverdurp ve arkadaşlarını selâmladıktan sonra "Nansen ile görüşebilir miyim?„ diye sordu.

Norveçliler hep bir ağızdan bağırdılar:

"Ne, Nansen daha dönmedi mi?„

"Hayır, fakat niçin o, Fram da değil?

"Takriben bir buçuk senedir, o bizden ayrılmıştır.

Her iki tarafa bir şaşkınlık geldi, mahzun ve mükedder oldular. Sverdrup derhal Norvece döndü. O kat' iyyen karar vermişti» hemen kömür ve arzak alacak ve Nanson'i arayıp bulmak için tekrar Fransova Joief adasına gidecekti. İlk Norveç limanına varır varmaz heman karaya çıktı ve doğruca postahaneye gitti. Vakit gece İdi, sanki canını kurtarmak için sığınacak bir yer arayan kimse gibi postahane kapısını hızlı hızlı çalmağa başladı. Bütün şehir halkı uyuyordu. Nihayet ihtiyar bir adam pencereyi açarak dışa-

rıya baktı ve gümürdedi:"Gece yarısı ne bu gürültü?„
Sverdrup cevap verdi: " Kapıyı aç; ben Fram' ın kaptanı Sverdrupum„.
Şimdi bütün pencereler aydınlanmıştı, telgraf memuru koşa koşa aşağı indi.
Sverdrup dedi ki: "Andrée'den işittiğime nazaran Nansen'den henüz bir haber yokmuş, doğru mu ?„
Telgraf memuru:"yahu diye bağırdır, ne diyorsun? Nansen daha 13 ağustasta Bordo'ya geldi, şimdi Hamerfestedir„.
Bu haber üzerine Sverdrup sevinçinden zıpladı, ve süratle dönüp gemisine gitti.
Bu esnada Andrée hâlâ cenup rüzgârını bekliyordu, vakit hayli geçmişti. Binaenaleyh geri dönmeğe mecbur oldu. Balon söndürüldü. Her şey tekrar bağlanıp denk yapıldı ve Andrée Stokholm'e döndü.
Andrée'nin nekadar meyus ve müteessir olduğunu bir düşününüz.Kutbu keşfe giden hiç bir kâşifin plânı bu kadar hararetle alkışlanmamıştı.Bütün dünya Andrée nin seferini ve bu seferin vereceği neticeyi büyük bir alâka ve heyecanla bekliyordu. Andrée giderken gerek Stokholm'da ve gerekse Gothenburg da kendisine büyük bir kahramana yakışır bir şekilde tezahürat yapılmıştı. Şimdi ise o, vazifesini ifa edememiş bir adam gibi geri dönüyordu! Birçokları onunla alay ettiler, fakat birçokları da nefsine olan hakimiyetinden dolayı kendisini takdir eylediler. İkinci bir teşebbüs için de yeniden para toplandı. Fakat bu defa parayı yalnız İsveçliler verdi. Ve Andrée mayıs ortalarında tekrar Danimarka adalarına gitmek üzere yola çıktı. Bu sefer "Andree„ için hiçbir tezahürat yapılmamıştı.
Gazetelerde aleyhinde sütunlar dolusu yatılar yazılarak, şunun bunun tenkitlerine uğrayarak hayli

hırpalanan Andrée bu defa ister hava müsait olsun, ister olmasın behemehal uçmağa karar vermişti. Yalnız bir kaç arkadaşı şimendifer istasyonuna kadar gelerek onu teşyi etti. Andrée arkadaşlarının elini sıktı ve şimendifer açık ve berrak bir gecede yola çıktı.

Haziran ayı esnasında Danimarka adalarında gene hummalı bir faaliyet göze çarpıyordu. Temmuz başlarında her şey ikmal ve ihzar olunmuştu. Şimdi gene eskisi gibi cenup rüzgârına intizar ediliyordu. O aralık zuhûr eden şiddetli bir fırtına dolayisi ile hangarın içinde bulunan balon okadar şiddetle dönmeğe başladı ki» az kalsın parçalanacak» yahut uçacaktı.

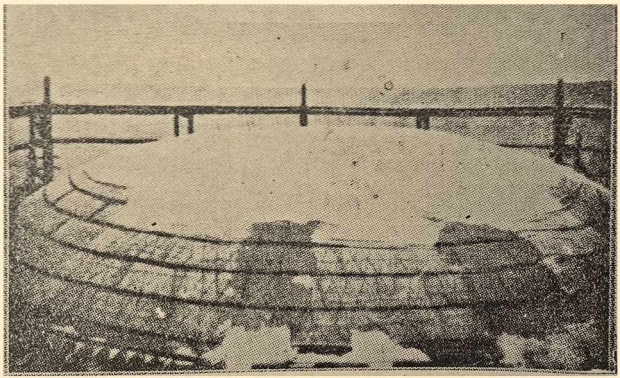

Danimarka adasında cenup rüzgârı beklenirken hangana içinde kapalı bulunan balonun kubbesini bir kar yığını örtdü.

Andrée hergün hatıra defterine birkaç şey yazıyordu. 8 temmuz 1897 de bu hatıra defteri ebediyen kapandı.

3. Her şey hazır !

11 temmuz 1897 pazar günü: daha sabahın üçünde Holanda burnunun önünde suların hafif hafif kıvırcıklaşmakta olduğu görülüyordu. Bir meltem, bir cenup garp rüzgârı esiyor ve gittikçe şiddet ve kuvvet kespediyordu!

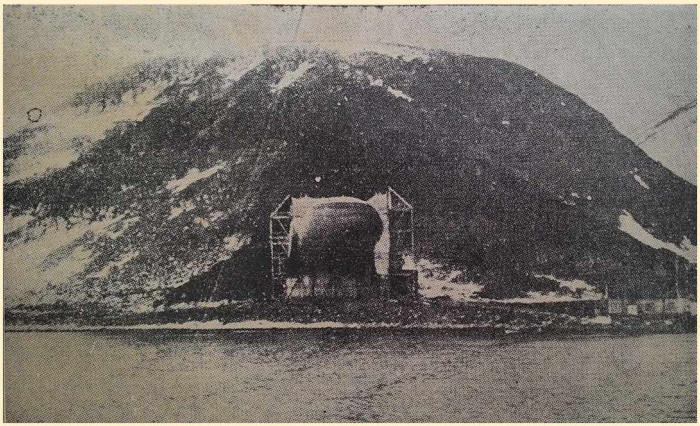

Balon hazır ve rüzgâr müsait idi. Balonun içinde şişirilmiş bulunduğu hangarın bir kısmı yıkıldı.

Saat 8 de Andrée arkadaşlarını topladı. Bir kurultay kurdular. Her iki arkadaşı yani mühendis Frankel ile fizikçi Stindberg yola çıkmak için rey verdiler. Andree de onların rey ve fikirlerine iştirak

etti. Ve derhal işe başlandı. Balonu Danimarka adasına getirmiş olan Svenskund adlı topçekerin efradı karaya çağırıldı ve saat 11 de balonun hangarı yıkılmağa başlandı.

Hangarın ön tarafı yıkıldı. Balonu rüzgârın tesirinden korumak için hangarın rüzgâra bakan yüzüne bir yelken bezi gerildi, öndeki direklere kalın keçeler sarıldı, ta ki bir müsademe esnasında balon yırtılmasın ve üzerinde delikler açılmasın.

Son iki saat içinde hummalı bir faaliyet hüküm sürmeğe başladı. Herkes en son gayretini sarfediyordu. Tahtaperdeler sökülüp kırılırken bacaları ve delikleri örten kapaklar düşerken, direkler baltalarla parçalanırken çatırdı ve gürültüler ayuka çıkıyordu. Sanki büyük bir yangın söndürülüyormış gibi istical ve tehalük gösteriliyordu! Andree tıpkı bir fırtına mabudu gibi elindeki boru ile gök gürültüsüne benziyen bir sesle emirler veriyordu; herşey için ayrı ayrı talimat vermeğe ve her şey üzerinde dikkatini tesbit etmeğe mecbur oluyordu. Bu esnada hangarın gerisindeki dağın tepesinden aşağıya doğru yüklü bulutlar iniyordu.

Şimdi balon büyük bir sabırsızlıkla iplerine asilmiş ve bütün kum torbalarını yerden kaldırmağa başlamıştı» Sepeti altı iple askı halkasına bağlamak için balon biraz yükseltildi. Kuşlar kafeslerde getirilip sepete yerleştirildi. Safraların büyük bir kısmi atıldı. Şimdi balonu, ipleri t sön dakikada baloncular tarafından kesilecek olan üç yığın kum torbasile yerdeki sırıklara sarılmış olan üç halat tutuyordu. Ve her halatın yanı başında bir tayfa elinde keskin bir

bıçak tutmuş duruyordu. İki düzine kum torbası safra olarak balona yüklenildi.

"Her şey hazır !„

Andrée kendisine yardım edenlerin hepsine teşekkür etti ve onlarla ayrı ayrı vedalaştı. Çok söz söylenmeksizin mertçe eller sıkıldı. Herkes içinden bu son dakikaların bir an evvel geçmesini arzu ediyordu. Her halde balonun yükselişi unutulmaz bir manzara arzetmiştir.

Andre ve arkadaşları balonu muayene düzeltirken.

Nihayet Andree balonu vaftiz ederek ona "Örnen„ adını taktı. [Örnen demek "kartal„ demektir] ve sepete atladı. Arkadaşları Frankel ile Strindberg daha evvel sepete binmiş ve İsveç bayrağının gerisinde mevkilerini almışlardı, ellerinde yalın bıçak

bekliyorlardı, ve bir darbede safların iplerini kestiler!

Şimdi derin bir sükûn hüküm sürüyordu, hiçbir kimse konuşmağa cesaret edemiyordu. Yalnız rüzgâr henüz boşalmış olan hangarın içerisinde ıslıklar çalıyor, iniltiler hâsıl ediyordu. Üç hava kahramanı

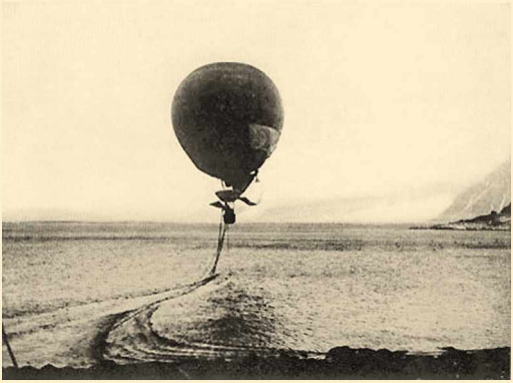

Balon uzaklaşıyor, arkası sıra yedek halatlarının bir kısmını sürükleyip götürüyor. Andrée'nin fikrince şu veya bu tarafa bir yelken açmakla balon bir dereceye kadar sevk ve idare edilecek ve hâkem rüzgarın istikametinden ayırarak onu sağa veya sola doğru sevk etmek kabil olabilecekti.

sepeti halkaya rapteden iplere yaslanmışlardı. Andree son derece sakin görünüyordu; çehresinde heyecan* dan en ufak bir eser hile yoktu. Saat 3½ta Andrée nin sesi gürledi.

"Kes – bir, iki, üç!„
Hemen ipler kesildi ve Örnen büyük bir vekar ve azametle yuvasından yükseldi! Aşağıda "Yaşa Andrée!„ sadaları ayuka çıkıyordu.

Andrée sepetin kenarından aşağıya doğru sarkarak yüksek sesle: "Selam söyleyiniz, aziz vatanım İsveçe!„ diye bağırdı. Şimdi örnen denizin sathında beyaz köpüklü izler açan safra ileri ve yedek halatları ile Holanda burnunun üzerinden yavaş yavaş geçerek şimali şarkîye doğru uçup gidiyordu. Henüz Holanda burnunun geçmemişti iri, birdenbire balon tehlikeli bir surette alçaldı, hatta sepet denizin içine bile battı, fakat tekrar süratle yükseldi. Civardaki kayalıklara balonun çarpmaması için dokuz kum torbasının atılmasına mecburiyet hasıl oldu. Bu suretle balondan iki yüz kilogram safra atılmış oluyordu.

Fakat daha fenası şu ki, balon yükselirken yedek halatların büyük bir kısmı kopmuştu. İşte böylece de yarım tona yakın safra kaybedilmişti ? Heyhat Andréenin hava seyaheti için tasavvur ettiği bütün plânlar daha şimdiden mahvolmuş gibi görünüyordu! Artık balon, Andrée nin düşündüğü veçhile, yedek halatlarile sanki bir ayağı yerde imiş gibi, uçmıyor. fakat gök yüzünde rüzgârın keyfine tabi olarak oraya buraya sürüklenip gidiyordu.

Örnen gittikçe yükseliyordu Hattâ 700 metreye kadar vardığı görüldü. Bir aralık bir bulut onu kapattı ise de az sonra o, tekrar meydana çıktı. Fakat aradan bir saat geçtikten sonra Örnen şimal şarkîdeki kayalık adaların gerisinde buzlu kutup denizinin tehlikeleri içinde ebediyen kaybolup gitti.

Üç hava kahrımanına yardım eden tayfalar sessiz sedasız gemilerine döndüler.

4. Andrenin akıbeti

O dakikalarda hemen bütün dünya Andréeye dair bir haberi nekadar büyük bir merak ve heyecanla bekliyordu, ve kahraman adamın balonu ile şimal istikametinde ilerliyerek kaybolduğu malûm olunca telgraflar, nekadar çok işlemiye başlamış idi! Dünyada hiç bir gazete yoktu ki, balonun bu kahramanca yükselişinden bahsetmiş olmasın. Her tarafta derin bir hayret ve takdir! Acaba bu uçuşun sonu nasıl gelecek ? Her kesin sorduğu sual bu idi. önlerine atlaslarını koyuyorlar ve şimal buz denizini çeviren kar kütlelerini uzun uzadıya tetkik ediyorlardı. Acaba cenup rüzgarı nekadar devam edecek ve balon tekrar nerede görünecektir? Örnen yükseldiği vakit her kes onun havada ancak üç hafta kalabileceğini zannediyordu. Fakat bu müddet zarfında büyük mesafeler katetmiş olacak ve meskûn mıntakaların her hangi birisinden tekrar görünecekti. Bu sıralarda balina avına çıkmış birçok balıkçılar şimal buz denizinde faaliyet gösteriyorlardı.

Günler geçtikçe merak ve heyecan da artıyordu. Artık şimal kutubu kimsenin hatırına gelmiyordu, Andréenin balonu nereye inerse insin, o dünyada o ane kadar hiç bir kimsenin yapmıya cesaret edemediği hayret ve takdire lâyık harıkulâde bir keşif seferi yapmış olacaktır deniyordu.

Aradan 14 gün kadar bir zaman geçmişti. Gazete sütunlarında halkın heyecanını teskin eden bir hava-

dis görüldü. Gûya 17 temmuzda bir holandalı balonun beyaz denizde sular üzerinde yüzmekte olduğunu görmüş imiş. Fakat bilâhara mahallinde yapılan tetkikat neticesinde holandahnın gördüğü şeyi Andrée nin balonu olmayıp, bilâkis ölmüş bir balina balığı olduğu tahakkuk etmiştir.

Bununla beraber gene havadislerin ardı arası kesilmiyor, her taraftan mütemadiyen dolu gibi yağıyordu. Gâh Grönlandın garp sahillerinde denizden tüfek sesleri işitildiğinden bahsedilir ve ateş edenler şüphesiz Andrée ile arkadaşlarıdır! Tıpkı Polaris tayfalarının bir buz kütlesi üzerinde cenuba doğru giderken ateş ettikleri gibi, denirdi. Gâh sonbaharın karanlık günleri esnasında martilerin ve yengeç kuşlarının ötüşleri bir gemiden duyulsa derhal bunun Andrée nin sesi olduğuna ve yelkenli kayığile enginlerde bocalarken istimdat ettiğine hükmedilirdi !

Şimal kutbu nevahisine yakın bulunan mıntakalar halkından bir çokları Andreéyi kendi gözlerde gördüklerini iddiya ediyorlar, Siberyanın ta içerilerinde bulunan namuslu rus köylüler ile kürk tüccarları Andrée nin balonu Örneni şu veya bu köyün üzerinden geçerken gördüklerini yensin ederek söylüyorlardı. Hattâ bolunun uzak şarktaki çıplak ve kayalık Sahalin adası üzerinden sessiz sadasız ve esrarengiz bir surette geçtiğini iddia edenlerde vardı. Keza Şimalî Amerikadaki İndiyanlar bile balonu gördüklerini söyliyorlardı.

Bazıları da daha ileri vararak Andrée nin Kolondyk de bulunduğunu ye hatta oradan memleketine mektup yazdığını iddia ediyorlardı. Diğer bir rivayete göre bir gün Andrée balonuile İngiliz Ko-

lumbiyası üzerinden geçen, ve Kanadada bulunan eskimolar, erzaklarını büyük ve acaip şeyler içinde taşımakta olan bazı beyazlara tesadüf etmişlermiş. Bazı kimseler de mekâşifede bulunduklarına ve binaenaleyh Andrée ve arkadaşlarının denize düşüp boğulduklarına kat'iyyen vakıf olduklarını iddia ediyorlardı. Gûya bunlar manevî nazarlarile felâketin vukuuna bizzat şahit olmuşlarmış! Diğerleri de Andreenin yaşadığını muhakkak bildiklerini, fakat son derece yardıma muhtaç olduğunu söylüyorlardı.

İşte her tarafta insanların muhayyelesi böylece faaliyete geçmişti. Her yerde Andréenin balonu havada aranıyor, akşamın alaca karanlığında bir karga uçsa hemen Örnenin geçtiğine hükmolunuyordu. Korkunç hakikat yavaş yavaş hayrete şayan bir efsaneye münkalıp oldu.

Andréenin balonu da holandalıların uçan, kayıplara karışan gemilerine benzedi!

Sonbaharda İşveç hükümeti Andréeyi arayıp bulmak için imdat heyetleri gönderdi, ve onun bulunabileceği her yere erzak kondu. Bir imdat heyeti Delong ile arkadaşlarının şimdi boş olan mezarlarından başlıyarak Sibiryanın bütün şimal buz denizi sahillerini araştırdı. Profesör Nathorst baloncuların Şarkî Grönland da bulunduklarını ve orada uzun müddet mask öküzlerde geçinebileceklerini zannediyordu. Binaenaleyh "Antarktik„ ismindeki gemiyi teçhiz ederek bizzat Şarkî Grönlanda gitti ve oranın sahillerini karış karış araştırmağa başladı. Gerçi Andrée yi bulamadı, Fakat mükemmel haritalar, kolleksyonlar ve esaslı tetkikler ve müşahedeler neticesinde elde edilen ilmî neticelerle memleketine avdet etti.

İşte böylece aylar, batta yıllar geçti! Arasıra yeni bir havadis çıkar, yeni bir ümit doğar, fakat gene batardı.

Andrée nin atacağı onüç şamandıra acaba ne oldu, ya güvercinler nerede kaldı ?

Aradan iki sene geçtikten sonra beş şamandıra bulundu. Bunların üçü harap olmuş ve mektup koymağa mahsus yüksükleri ziaa uğramıştı. Yalnız ikisinde mektup bulundu. Bunlar akıntıya tabi olarak cenuba doğru sürüklenip gelmişler; biri Norveçin şimal sahilinde, diğeri ise İzlandandâ bulunmuştu. Andrée bunları balonun yükseldiği gün saat 10 ile 11 arasında atmıştı. Mektuplar da balonun gidişinden, kendisile arkadaşlarının ahval ve vaziyetlerinden ve şamandıranın atıldığı mevkiden kısaca bahsediliyordu.Balon saat 10da denizin sathinde muntazam bir surette dağılmış olan buz parçalan üzerinden geçerek şimale doğru gidiyordu. Andrée mektubunda şu sözleri yazmıştı: "Hava pek lâtif, neşemiz tam yerinde„. Saat 11 de balon 600 metre irtifaa kadar yükselmişti; yine Andree nin ifadesine göre "Her şey yolunda„, gidiyordu.

Güvercinlerden yalnız bir tanesi gelmişti. Balonun uçuşundan dört gün sonra bir Norveç balıkçı gemisi onu yakalamıştı. Bu güvercinin getirdiği haber hayrete şayandır. Andrée temmuzun 13 üncü günü saat 1½ta bu mektubu yazmıştı.Örnen o zamana kadar tam kırk altı saat gök yüzünde bulunuyordu. Yani diğer balonlardan ziyade havada kalmıştı! Küçük ve ipekten yapılmış mektup kâğıdı üzerinde sair hususattan başka şu satırlar da yazılı idi: "Balonda her şey yolundadır. Bu, gönderdiğim güvercin postalarının üçün-

cüsüdür. İmza: Andrée Bu esnada balon Spitzbergin şimalinde bulunuyordu. Fakat muntazam bir gidişle cenup şarkiye doğru ilerileyordu.

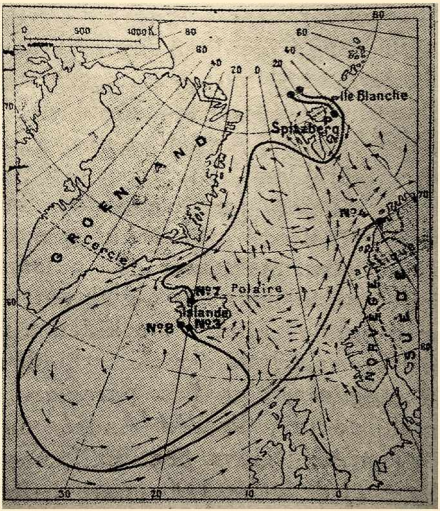

Andrée'mn 11 yahut 14 temmuz 1897 de denize atmış olduğu şamandraların takip ettikleri muhtemel yollar. Bunlar pek geç ve muhtelif tarihlerde bulunmuşlardır.

Bu tarihten sonra Örnene dair hiç bir haber alınmamıştı. Ancak 1930 yılında, yani aradan 33 şene geçtikten sonra (Şimal buz denizinde bir küçük ada üzerinde Andree ve arkadaşlarının bakayası ve seyahat notlan, çektikleri fotoğraflar bulunmuş, bu suretle bu cesur seyyahların akıbetleri öğrenilmişti. (1)

(1) Faik Sabri: Umami coğrafya dersleri, Sahife 35.

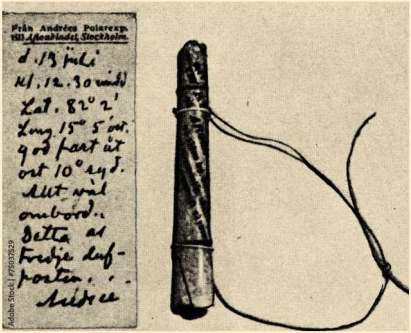

Mektup ve onu ihtiva eden tube

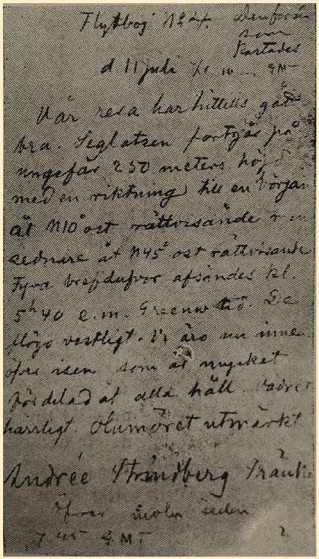

Seyyahların 11 temmuzda göndermiş oldukları diğer bir mektup.

Andréeyi yakından tanıyanların şehadetine bakılırsa o, en korkunç anlerde dahi soğukkanlılığını muhafaza eden ve hiç bir şeyden korkmıyan ve yılmıyan bir adamdı. Binaenaleyh gerek kendisi ve gerekse arkadaşları hayatlarının son dakikalarında bile ölümle kahramanca mücadele ettiklerine şüphe yoktur. Gerçe Andréenin seyaheti beyhude idi. Fakat o, ve arkadaşları ilim ve hakıkat yolunda can veren kahramanların her zaman parlak bir timsalini teşkil edecektir. Kutuplara doğru balonla seyahet edenlerin öncüsü işte bu kahramanlardır.

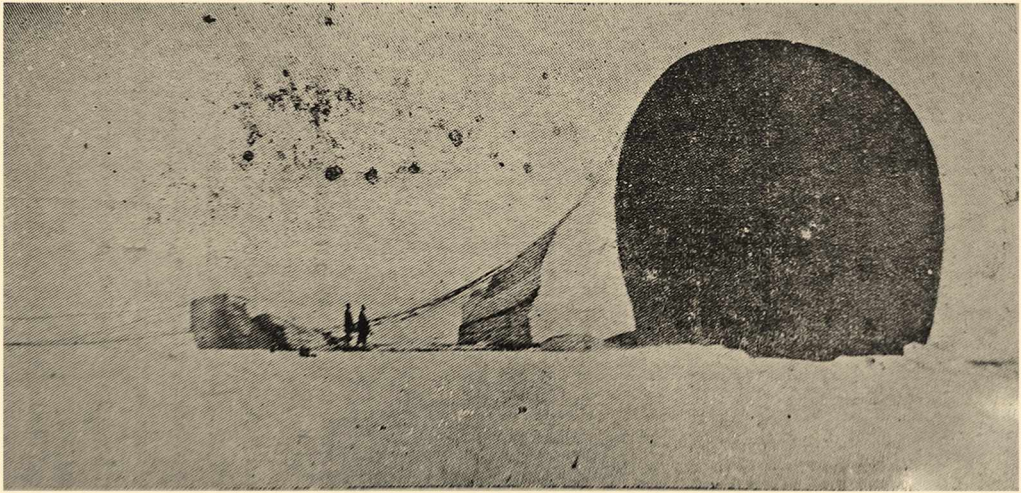

Balonun sukutundan az sonra alınmış resmi

İLÂVE

13 Kânunevvel - 1930 tarihli ve 4580 numaralı "L'illust ration„ mecmuası Andree'nin 33 sene sonra bulunan hatıra defterindeki notları neşretmişti. Kuleli Askerî Lisesi fransızca muallimi çok değerli arkadaşım Kemal bey bu notları lütfen tercüme ederek bana verdi. Ben de o kıymetli tercümeleri kitabımın şu son sahifelerine memnuniyetle dercediyorum :

Balonun Can Çekişmesi

"14 Temmuz. Seyahatin dördüncü günü, sis devam ediyor. Hiç bir tarafta kara yok, canlı bir mahûk ta yak. Şim al şarkî yolundayız. Her dakika buzlara çarpıyoruz. Balon nefesi kesilmiş bir hayvana benziyor. Seyahatin sonu yaklaşıyordu.„

"Saat altıyı yirmi geçe balon yukarıya doğru bir sıçrama yapıyor. O zaman iki subap açıyoruz. Fakat balon tekrar Bangizlere sürtünmeğe başlayor. Saat sekizi onbir geçe sepetten dışarı atlıyoruz. Bitkin ve açlıktan ölecek bir haldeyiz. İstirahat etmeden en az yedi saat çalışmak lâzım„.

Balon havada tam altmış beş saat kalmıştır ve balonun sukutona sebep üstünde toplanan karlardır- İsveçli mütehassısların hesabına göre bu karlar balonun üzerinde bin kilogram ağırlığında bir tabaka teşkil etmişti.

Şimdi üç baloncu şimalin buz çöllerinde her türlü

yardım ve muavenetlerden mahrum bir halde bulunuyorlardı. En yakın karaya, yâni Spitzberg'in en şimal noktasına ve fransavajozef arazisine 350 kilometrelik bir mesafe vardır. Bu adaların cenup sahillerindeki Flora burnun baloncblar için mühim miktarda yiyecek depo edilmişti. Bundan başka orada İngiliz seyyahları tarafından bırakılan barakalar da vardı. Fakat bizim kazazedeler acaba oraya varabilecekler miydi ? Gerçi 350 kilometre Paris'ten Nansi'ye kadar olan mesafeye muadildir ve bir piyade neferi bu mesafeyi 9: 10 günde katedebilir. Fakat burada bangiz-1er arasında yol almak kolay mı ? Hele yaz mevsiminde müşkülât daha ziyade artmaktadır. Bir defa tasavvur ediniz, boyları bir iki kilometreden yüz metreye kadar inen buz kitleleri, çok arızalı ve yer yer yapılmış, parçalanmış bir yol. öyle bir yol ki, bazan kayık ile, bazan da atlıyarak bu yolu katetmek mecburiyeti var. Bir de bunlara termometrenin sıfırın etrafında dolaştığını ve güneşin hiç batmadığını da ilâve edelim. Bütün bu müşkülâtı göz önüne getirdikten sonra ümitsizlik enerjisile hayat mücadelesi eden seyyahların sülüs asir (Beyaz adanın) karları altında kalan defterlerini açalım. Bir telgrafa benziyen kısa cümlelerden seyyahların ne müthiş bir tehlike içinde bulunduğu anlaşıyor.

14 den 21 temmuza kadar Andrée ve arkadaşları buz üzerinde kızaklarla kayıklarını düzeltmekle meşgul oluyorlar. Strindberg bu zamana "balon seyyahatine nazaran çok rahat geçen bir zaman„ diyor.

19 Temmuzda Andrée iki defa balonun sepeti üzerine çıkarak etrafını tarassut ettiğini ve hiç bir

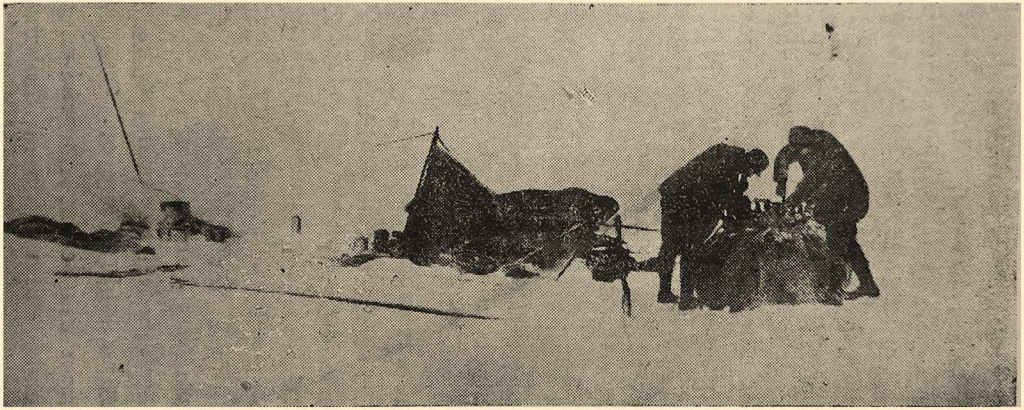

Seyyahlar eşyalarını düzeltirken

kara parçasını görmediğini kaydediyor. Her tarafı buzlar örtmüş.

21Temmuz. Sandal tecrübeleri muvaffakiyetle neticelendi. Strindberg hey'etciliğine aşçılığı da ilâve ederek işinin resmi küşadını primus da kızarttığı bir ayı bifteği ile yaptı. Bu, bir ziyafet oldu.

Gerçi seyyahlar karargâhlarından bir tarafa gitmek dilerlerse de deniz akıntıları onları cenuba doğru sürükledi, üzerinde bulundukları buz kitlesi cenup - cenubu şarkî istikametinde otuz kilometre kadar ilerlemiştir. 21 temmuzda 8 kilometre kadar cenubu şarkiyi boyladı.

Bangizler üzerinde fransovajözef adalarına rüc'at

22 Temmuzda Fransovajözef arazisine doğru hareket. Strindberg'in ilk kara yolculuğuna dair nişanlısına yazmış olduğu şu mektubu okuyalım :

"Henüz yola çıkarken nahuş bir hadise oldu. Bir kanalı geçiyorduk, önde giden kızak kaydı. Düşmesin diye dizlerime kadar suya girdim ve kızağı tuttum, arkadaşlar da onu düzeltmek için yardim ettiler. Bu esnada içinde şahsî evrakım olan cüzdan suya düştü. Senin bütün mektupların ve fotoğrafın ıslandı. Bu fotoğraf bütün kış benim için en kıymetli bir şey olacak. Bu uzun sükûn ve intizar devrinde ne endişeler etmiyeceksin! İşte benim yegâne düşüncem bu. Kızağı düzelttikten sonra gene yürüyüşümüze devam ettik. Bir çok kanallar daha geçtik. Üzerinde bulunduğumuz buzdan diğerine geçmek için kancalarla

Andrée sepetin üzerine çıkarak etrafını tarassüt ediyor.

ona yanaşıyoruz. Eğer buz parçası büyükçe olursa iş biraz daha müşkül oluyor. 160 kiloyu bulan eşyalarımızı sürikliyerek dahi olsa bir yerden diğer bir yere nakli oldukça zor. Binaenaleyh konaklar yaparak iş görmeğe mecbur oluyoruz. Önce üçümüz kızaklardan birini bir yere kadar çekiyor, sonra gidiyor, ötekini alıyoruz. Bu suretle ayni mesafeyi beş defa katetmiş oluyoruz. Güzel bir buz parçasının yanında çadırımızı kuruyoruz. Sana anlatacak bir çok şeylerim var. Fakat uyku da bütün dehşetile bastırdı.

25 Temmuz. Gece yarısından yarım saat sonra konakladık. Her nakadar yedekcilikten belim kırılmış bir halde ise de gene seninle konuşmak istiyorum. Evvelâ bugün doğum gününe tesadüf ettiği için seni tebrik ederim. Ayni zamanda sana benim için endişe edilecek hiç bir şey olmadığını ayrıca haber vermeği de isterim. Yavaş yavaş memlekete yaklaşıyoruz. Bu uzun duraklarda düşünmek için nakadar çok zamanımız var ! Aklıma gelen tatlı hatıralarla istikbal düşünceleri içine dalmak nakadar hoş ! Konaklamak üzere gene durduk. Kahvelerimizi içip biraz bisküvü ve peynir yedikten sonra çadırımızı kurduk. Frankel meteorolojik rasadatda bulunuyor. Müteakiben bîr karamela alıyoruz. Bu hakiki bir ziyafet. Melankoliye kaçmıyoruz. Sözüme inanabilirsin.

Çadırımızın önünde açılan ve genişliyen bir manzara var. Fakat ne tarafa doğru baksan buzdan başka bir şey yok. Nansenin kitabı gözlerimizin önünde açılan bu hazin manzara hakkında bir fikir verebilir. Bu anda kar parçaları uçuşuyor. Fakat soğuk yok : −0,8.

"Senin gelecek doğum gününden evvel senden

uzak olmaklığımın ihtimali de var. Acaba şimalde bir kış daha geçirecekmiyiz ? Yavaş yavaş ilerliyoruz. Kışın soğukları basmadan Flora burnuna varabilecek miyiz. Eğer varabilirsek biz de Nansen gibi birk kulübede kışlarız. Zavallı küçük annecik, eğer gelecek son baharda dönemezsek kimbilir nekadar meyus olacaksın ! Bunu düşündükçe bilsen okadar üzülüyorum ki. Fakat kendim için değil. Çünki bence iztirabm ehemmiyeti yok. Yeterke bir gün senin yanma dönmüş olabileyim.„

"Öğle uyanma zamanı yağmur yağıyor. Bu şerait altında saat onbeşe kadar uyuklayoruz. 16 buçukta hareket. Pis bir hava. Sis ve ıslak bir kar. Maneviyatımız yerinde. Dört buçuk saat süren bir yürüyüşten sonra duruyoruz. Önümüze çıkan bir kanal bizi durduruyor. Andrée ile Frankel bir geçit aramak üzere keşfe gittiler. Kızakların yanında ben kaldım. Fırsattan istifade sana mektubumu yazıyorum. Bangizler üstünde günler birbirine benziyor. Kızaklar çekiliyor, yeniyor, içiliyor ve uyunuyor. En hoş zaman uyku zamanı Şimdilik bizi meşgul eden şey kışı geçirmek meselesi.„

"Andree ve Frankel keşften döndüler. Kızağımın iplerini omuzlamak lâzım.„

Şimdi Andree'nin hatıra defterine bakalım :

"27 Temmuz. – Bugün de bir ayı gördük. Ne ıslık, ne boynuz, ne de düdük hülâsa hiç bir şey onu korkutmadı. İlerlemek çok müşkül. Frankel artık bitkin bir hale geldi„.

"28 Temmuz –. 20 saatlik bir yürüyüş. Büyük bir boz parçası içindeyiz. Ayağımızın altında her yer

kaskatı„. Andrée buralara dünya cennetnn hakikî buzları ismini veriyor.

"29 Temmuz –. On altı saat devam eden bir gündüzden sonra güneş batıyor.„

"30 Temmuz –. Saat iki buçuktan onbeşe kadar tahripkâr bir yürüyüş. Bugün bizi cenuba sürükleyen akıntının tesirini hafifletmek için burnu şarkta bıraktık. Allahın her günü ayakkaplarımızı bağlamakla başlıyor. Karargâhta işleri taksim ettik. Strindberg yemekle meşgul olurken Frankel çadır kuruyor ve sofrayı hazırlıyor. Ben de araziyi tetkik ediyorum.„

"31 Temmuz –. Bizi yolumuzdan alıkoyan sis devam ediyor. Daha yola çıkarken müşkülât başlıyor. İlk altı saat zarfında ondan ziyade kanal geçmek lâzım! Bunlardan başka kilometrelerce mesafeleri kaplıyan müteharrik buz tepeciklerini de aşmak mecburiyetindeyiz : her dakika dizlerimize kadar karlara batıyoruz. Sonra sağlam ve metin görünen bir buz tabakası altındaki su birikintileri ; ayağınızı basarken vücudunuzun ağırlığiyle su ve buz mahlûlu içine batmış bulunuyorsunuz. „

Seyyahlar beyhude yere şarka doğru ilerlemeğe çalışıyorlar. Akıntı onları hep garba sürükleyor. Hava rasatı da bunu gösteriyor.

Gene Andree'nin defterine bakalım:

"Vaziyet iyi gözükmeyorsa da maneviyatımız da kırılmış değildir. Büyük buz kitlesinin kaydığını insanın bir türlü havsalası almıyor. Yalnız biz uyurken yakınımızdaki kanallar şekillerini değiştiriyorlar, bundan anlayoruz, ki buz salımız yer değiştiriyor. On sekizi kırk geçe yatıyoruz. Uzakta deniz gürültüsüne benziyen sesler var.„

Frankel (solda) ve Strindberg, Andree tarafından ilk defa olarak öldürülen beyaz ayının baş ucunda.

"1 Ağustos. Mükemmel bir arazi. Saatte yedi kilometre yol alıyoruz, iyi bir yürüyüş, „

"2 Ağustos. Otuz sekiz kilometrelik bir yürüyüşten sonra bir ayı vurdum. Taze etimiz bitmişti. Bu. tam vaktinde imdadımıza yetişti. Fakat ihtiyar idi. Filotosunu, kotlet ve dilini aldık, kalanını bıraktık.

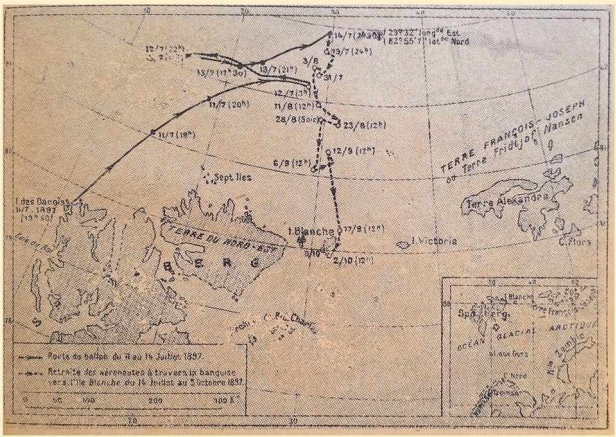
TERRE FRANÇOIS-JOSEPH
Terre Alexandra
Sept Iles
I. Victoria
C. Flora
Route du ballon du 11 au 14 Juillet 1897.
Retraite des aéronautes à travers la banquise vers l'île Blanche du 14 Juillet au 5 Octobre 1897.

Andrée expédition'nin önce balonla sonra ayakta takip ettikleri yol.

İhtimal arkadaşları et kokusunu alarak gelecekler bundan çok istifade edeceğiz. Bütün gün hava açık, sakin ve sıcak. Fakat buna mukabil berbat bir arazi. On saatte ancak iki kilometre kadar yol aldık. İlk defa yüzümü yıkayor ve çoraplarımı tamir ediyorum.„

3 Ağustos. – Öğle zamanı kalkıyoruz. Sabahleyin çadırlar altında hararet tahammül fersa. Öğle

yemeğini dışarıda yiyoruz ve kollarımız sıvah bir halde yürüyüşümüze devam ediyoruz. Arkadaşlar son defa vurduğum ayının etini meşine benzeterek beimle alay ediyorlar.„

Hülâsa seyyahlar günlerce Fransovajözef arazisine gitmek için uğraşıyorlar, tasavvur olunmaz zahmet ve meşakkatlara katlanıyorlar. Fakat nafile. Nihayet oraya gitmekten vaz geçerek cenup-cenubu şarki istikametinde, Spitzberg'in en şimalinde bir ileri karakol vazifesini gören yedi adaya doğru ilerlemeğe karar veriyorlar. Ve akıbet beyaz adanın karları içinde ölüp gidiyorlar.